

Sijaishuollon laatu lastensuojelussa

Laatukäsikirja Armin Varakoti Oy:hyn

Kautovaara, Laura
Wejberg, Jonna

2016 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Sijaishuollon laatu lastensuojelussa

Laatukäsikirja Armin Varakoti Oy:hyn

Laura Kautovaara, Jonna Wejberg
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2016

Laura Kautovaara
Jonna Wejberg

Sijaishuollon laatu lastensuojelussa
Laatukäsikirja Armin Varakoti Oy:hyn

Vuosi	2016	Sivumäärä	55
-------	------	-----------	----

Laadimme opinnäytetyöprojektina laatukäsikirjan Armin Varakoti Oy:lle. Tarkastelimme opinnäytetyössä sijaishuollon laatua ja sen toteutumista Armin Varakoti Oy:n päivittäisessä arjessa. Laatukäsikirjan laatiminen perustui omaan kiinnostukseemme sijaishuollosta sekä yhteiskumppanimme laatukäsikirjan tarpeeseen. Laaduntarkkailu sijaishuollossa on oleellista, koska se luo pohjan toiminnan ja palvelujen laadun jatkuvalle kehittämiselle.

Laatukäsikirjan tarkoitus on tukea ja selkeyttää laadukasta lastensuojelutyötä Armin Varakoti Oy:ssä. Käsikirjasta hyötyvät sekä Armin Varakoti Oy:n yksiköiden henkilökunta että koko organisaatio. Laatukäsikirja on henkilökunnan tukena heidän toteuttaessaan lastensuojelutyötä Armin Varakoti Oy:n yhteisten laatuperiaatteiden mukaan. Lisäksi laatukäsikirja opastaa henkilökuntaa omaksumaan nämä laatuperiaatteet osaksi omaa toimintaansa.

Laatukäsikirja on liitteenä opinnäytetyöraportissa. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelimme laadun määrittelyä lastensuojelussa, sijaishuollon muotoja ja tavoitteita sekä sijaishuoltoa ohjaavan lainsäädännön ja sijaishuollon kentässä toimivien organisaatioiden velvoitteita. Opinnäytetyön toteutus-kappaleessa määrittelimme kehittämistehtävän, aineiston, käyttämämme tutkimusmenetelmät sekä luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä.

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen kehittämistyö, jonka tavoitteena oli kehittää käytännön toimintaa ammatillisessa kentässä. Käytimme aineistokeruumenetelmänä teemahaastattelua. Haastattelimme Armin Varakoti Oy:n johtoa ja henkilökuntaa liittyen opinnäytetyömme keskeisiin teemoihin. Opinnäytetyöraportin lopussa esittelimme tuotokset ja arvioinnin.

Asiasanat: Lastensuojelu, laatu, sijaishuolto, laatukäsikirja

Laura Kautovaara
Jonna Wejberg

Quality of substitute care in child welfare work
Quality handbook for Armin Varakoti Ltd

Year	2016	Pages	55
------	------	-------	----

We created a quality handbook for Armin Varakoti Ltd as our thesis. In the thesis we examined the quality of substitute care in the everyday work of Armin Varakoti Ltd. The creating of the quality handbook was based on our own interest of substitute care and our partners need for a quality handbook. Quality control in substitute care is relevant because it creates a foundation for continuous improvement of the operations.

The target of the quality handbook is to support and clarify the child welfare work at Armin Varakoti Ltd. Both the organization and its staff benefit from the quality handbook. The quality handbook is supportive for the staff when they execute the child welfare work according to the quality principles of Armin Varakoti Ltd. In addition the quality handbook guides the staff to adopt the quality principles in their own work.

The quality handbook is attached to the thesis report. In the theoretical framework of the thesis we examined the definition of quality in child welfare, forms of substitute care and the goals, legislation and obligations of organizations working with substitute care. In the implementation section of the thesis we defined the development mission, the research material, the research methods used and issues related to reliability.

The thesis is a working life oriented development work, which aimed to develop the practical operations in the professional field. We collected the research material using a focused interview method. We interviewed the management and staff of Armin Varakoti Ltd related to the focus of our thesis. At the end of the thesis report we presented the results and an evaluation.

Keywords: Child welfare work, quality, substitute care, quality handbook

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Opinnäytetyön toimintaympäristö.....	8
3	Lastensuojelu ja sijaishuolto.....	9
3.1	Lastensuojelu Suomessa	9
3.1.1	Avohuolto ja sijaishuolto	9
3.1.2	Vastuu lapsen huolenpidosta	10
3.1.3	Lastensuojelun keskeiset periaatteet	10
3.2	Huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen	11
3.2.1	Sijaishuollon tavoitteet ja muodot	11
3.2.2	Sijaishuollon järjestämisen päätösmuodot	12
3.2.3	Huostaanoton edellytykset ja lopettaminen	12
3.2.4	Kiireellinen sijoitus ja sen lakkaaminen	14
3.3	Lastensuojelulain uudistukset ja niiden vaikutukset	15
3.4	Palveluntuottajan velvoitteet lastensuojelussa ja sijaishuollossa	16
4	Laatu lastensuojelussa ja sijaishuollossa	16
4.1	Sijoitusvaiheen kriteerit	17
4.1.1	Yhteydenotto ja tiedonkeruu	17
4.1.2	Arviointi ja suunnittelu	18
4.1.3	Tutustuminen ja sopiminen	18
4.1.4	Lapsen tai nuoren saapuminen	19
4.1.5	Sijoitusprosessin arviointi	20
4.2	Hoidon ja kasvatuksen kriteerit	20
4.2.1	Asettuminen	20
4.2.2	Kasvaminen yksikössä	21
4.2.3	Yhteistyö lapselle tai nuorelle tärkeiden ihmisten kanssa	22
4.2.4	Sijoituksen päättäminen	23
4.2.5	Sijoituksen arviointi	23
4.3	Jälkihuollon kriteerit	23
4.3.1	Suunnitteluprosessi	24
4.3.2	Lapsen tai nuoren tukeminen	24
4.3.3	Lapsen tai nuoren läheisten ihmissuhteiden tukeminen	25
4.3.4	Jälkihuollon päättäminen ja arviointi	25
5	Aiempia opinnäytetöitä aiheesta	25
6	Toiminnallisen opinnäytetyön toteutus	26
6.1	Opinnäytetyön kehittämistehtävä ja selvityskohteet	26
6.2	Opinnäytetyön aineisto	27
6.3	Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät	28

6.3.1 Teemahaastattelujen toteutus	28
6.4 Laadullisen tutkimuksen luotettavuus	29
6.5 Opinnäytetyön tuotokset ja arviointi.....	29
6.5.1 Oma arviointi	29
6.5.2 Yhteistyökumppanin arviointi.....	30
Lähteet	31
Liitteet	33

1 Johdanto

Kiinnostuksemme lastensuojeluun, erityisesti sijaishuoltoon, oli lähtökohtamme opinnäytetyön aiheen valinnassa. Meillä molemmilla on työkokemusta lastensuojelun sijaishuollosta, ja kokemuksemme innoittivat meitä tarkastelemaan aihetta syvemmin. Halusimme perehtyä lastensuojelun laatuun ja laaduntarkkailuun, sillä pidämme tärkeänä tietoa lastensuojelun sijaishuollon laadun perusteista.

Toinen peruste opinnäytetyön aiheen valinnalle oli yhteistyökumppanimme eli Armin Varakoti Oy:n esille tuoma laatukäsikirjan tarve. Kilpailutuksissa otetaan yhä enemmän huomioon palvelujen laatu. Lastensuojelun laaduntarkkailu on tärkeää, koska se luo pohjan toiminnan ja palvelujen laadun jatkuvalle hallinnalle ja kehittämiselle. Näin ollen kilpailutusta ajatellen on olennaista, että sijaishuoltopaikalla olisi ajan tasalla oleva yleisiin valtakunnallisiin lastensuojelun laatukriteereihin nojaava laatukäsikirja.

Opinnäytetyön aiheen valinnan perusteluina olivat myös vuosien 2015–2016 lastensuojelulain uudistukset. Uudistusten myötä lastensuojelun asiakasmäärät pienenevät, kun ennaltaehkäiseviä palveluita on saatavilla ilman lastensuojelun asiakkuutta. Lakimuutos myös tiukentaa kiireellisen sijoituksen ehtoja. Näin ollen lakimuutos vaikuttaa sijaishuoltopaikkojen kysynnän ja tarjonnan välisiin suhteisiin. Lakimuutosten myötä sijaishuoltopaikkojen on panostettava entistä enemmän laadukkaiden lastensuojelupalvelujen tuottamiseen. (Sosiaalihuoltolaki lisää matalan kynnyksen palveluja 2014.)

Aikaisemmin Armin Varakoti Oy:ssä ei ole ollut käytössä laatukäsikirjaa. Laatukäsikirjan tarkoituksena on tukea ja selkeyttää laadukasta lastensuojelutyötä Armin Varakoti Oy:ssä. Tavoitteenamme oli, että käsikirjasta hyötyvät sekä Armin Varakoti Oy:n yksiköiden henkilökunta että koko organisaatio. Laatukäsikirjan tarkoitus on olla henkilökunnan tukena heidän toteuttaessaan lastensuojelutyötä Armin Varakoti Oy:n yhteisten laatuperiaatteiden mukaan. Lisäksi käsikirjan tulisi opastaa henkilökuntaa omaksumaan nämä laatuperiaatteet osaksi omaa toimintaansa.

Opinnäytetyömme toteutettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Opinnäytetyömme tuotoksina olivat tutkimusraportti ja varsinainen laatukäsikirja. Laatukäsikirja on opinnäytetyöraportin liitteenä. Erillinen laatukäsikirja tuli ensisijaisesti Armin Varakoti Oy:n käyttöön.

Tutkimussuunnitelmamme sisältää viisi päälukua. Luvussa kaksi esittelemme Armin Varakoti Oy:tä yleisesti ja kerromme lyhyesti siellä tehtävästä työstä. Luku kolme ja neljä sisältävät

opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen. Kolmas luku sisältää laadun määrittelyn lastensuojelussa, sijaishuollon muodot ja tavoitteet, sijaishuoltoa ohjaavan lainsäädännön sekä sijaishuollon kentässä toimivien organisaatioiden velvoitteet. Neljäs luku käsittää valtakunnalliset lastensuojelun sijaishuollon laatukriteerit. Viidennessä luvussa esittelemme aikaisemmin tehdyjä lastensuojelun laatuun liittyviä opinnäytetöitä. Kuudes luku sisältää opinnäytetyön kehittämistehtävän, aineiston kuvailun, käytettävät tutkimusmenetelmät, tulokset ja arvioinnin.

2 Opinnäytetyön toimintaympäristö

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Armin Varakoti Oy:n kanssa. Armin Varakoti Oy on perustettu vuonna 2009 ja sen asiakkaat ovat huostaan otettuja tai avohuollon tukitoimenä sijoitettuja alle 21-vuotiaita lapsia ja nuoria. Yleissopimuksessa lapsen oikeuksista (60/1991, 1 artikla) lapsi määritellään alle 18-vuotiaaksi, ja Nuorisolaki (27.1.2006/72, 2§) määrittelee nuoren alle 29-vuotiaaksi. Käytimme työssämme molempia käsitteitä, sillä vaikka suurin osa Armin Varakoti Oy:n asiakkaista ovat alle 18-vuotaita, ovat esimerkiksi jälkihuoltoasiakkaat jo täysi-ikäisiä.

Armin Varakoti Oy:llä on kaksi yksikköä, jotka sijaitsevat Hikiällä ja Järvelässä. Molemmat yksiköt ovat seitsemänpaikkaisia. Laatukäsikirjan on tarkoitus olla käytössä molemmissa yksiköissä. Armin Varakoti Oy:n tavoitteena on tarjota virikkeellistä kasvatusta lapsille ja nuorille turvallisessa ympäristössä. Kasvatuksen ja hoidon tavoitteena on saada kokonaisvaltainen muutos lapsen tai nuoren tilanteeseen. Kasvatus- ja hoitotyöllä vahvistetaan nuoren psyykkistä hyvinvointia ja toimintakykyä sekä pyritään lisäämään hänen sosiaalisia taitojaan. Keskeisinä työmenetelminä Armin Varakoti Oy:ssä käytetään kognitiivista psykoterapiaa, omahoitajajärjestelmää, perhetyötä sekä tuetaan ja kannustetaan lapsen tai nuoren vapaa-ajan toiminnallisuutta. (Armin Varakoti Oy:n perehdytyskansio 2014.)

Armin Varakoti Oy järjestää arviointijaksoja lapsen tai nuoren tilanteen kartoittamiseksi. Jakson aikana lapsi tai nuori osallistuu yksikön normaaliin arjen toimintaan. Arvioinnin päätteeksi lapsen tai nuoren ja hänen perheensä toimintakyvystä laaditaan raportti ja suositukset jatko-toiminnalle. Kokonaisvaltaiseen kasvatustyöhön kuuluu koulunkäynnin tukeminen. Armin Varakoti Oy tarjoaa mahdollisuuden kotikoulun käymiseen Järvelän yksikössä. Kotikoulu on tarkoitettu niille lapsille ja nuorille, jotka sitä emotionaalisten tai sosiaalisten vaikeuksien takia tarvitsevat. Opetuksen painopisteet ovat oppilaiden perusvalmiuksien kartoittamisessa ja niiden vahvistamisessa. Lapsen tai nuoren saapuessa Armin Varakoti Oy:hyn hänen fyysinen ja henkinen terveydentilansa arvioidaan yhdessä hänen itsensä, ammatillisen työryhmän sekä hänen vanhempiensa kanssa. (Armin Varakoti Oy:n perehdytyskansio 2014.)

3 Lastensuojelu ja sijaishuolto

Lastensuojelu ja sijaishuolto-osio muodostaa osan opinnäytetyömme teoreettisesta viitekehystä. Se koostuu lastensuojeluun ja sijaishuoltoon liittyvien oleellisten tekijöiden erittelystä. Näitä ovat avohuollon ja sijaishuollon ero, sijaishuollon muodot ja sijaishuoltoon sijoittaminen, vastuu lapsen huolenpidosta, lastensuojelun keskeiset periaatteet, lastensuojelun laatu ja lainsäädännön uudistukset sekä palveluntuottajan velvoitteet lastensuojelussa ja sijaishuollossa. Teoreettiset näkökulmat etenevät ensin yleisesti lastensuojelusta täsmällisempiin sijaishuoltoon liittyviin asioihin.

3.1 Lastensuojelu Suomessa

Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimukseen (2015) on koottu kaikki lasten oikeudet. Sopimusta pidetään yleisesti hyväksyttynä käsityksenä siitä, mitä oikeuksia kaikilla lapsilla tulisi olla ulkoisista tekijöistä huolimatta. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita ja se on hyväksytty useimmissa maailman valtioissa, myös Suomessa. Lapsen oikeuksien yleissopimus tuli voimaan Suomessa vuonna 1991. Sopimus on sitovuudeltaan verrattavissa lakiin. Suomen oma lainsäädäntö turvaa lasten oikeuksia lapsen oikeuksien yleissopimuksen rinnalla. (Yk:n lapsen oikeuksien yleissopimus 2015.)

Tärkein lapsen oikeuksien turvaamiseen säädetty laki Suomessa on lastensuojelulaki. Sen tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 1§). Luvun 3.1 alaluvut sisältävät jaon avohuoltoon ja sijaishuoltoon, vastuun lapsen huolenpidosta sekä lastensuojelun keskeiset periaatteet.

3.1.1 Avohuolto ja sijaishuolto

Lastensuojelu Suomessa voidaan jakaa karkeasti avohuoltoon ja sijaishuoltoon. Tarkoituksena on, että sijaishuoltoon turvaudutaan ainoastaan silloin, kun avohuollon tukitoimet ovat lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi riittämättömiä. Sijaishuolto merkitsee käytännössä sitä, että lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle asumaan, ja samalla vastuu lapsen kasvatuksesta siirtyy. Kun on kyse sijaishuollosta, täytyy aina korostaa sen väliaikaisuutta. Sijaishuollon ei ole tarkoitus olla lopullinen ratkaisu, vaan väliaikainen toimi perheen ja lapsen tilanteen parantamiseksi. (Lastensuojelun avohuolto 2015.)

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle asumaan avohuollon tukitoimena, mutta tällöin lapsen kasvatusturvaa säilyy vanhemmalla tai muulla huoltajalla. Lastensuojelun avohuollon pe-

rusteet löytyvät lastensuojelun keskeisistä periaatteista. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on tukea ja edistää lapsen kehitystä sekä vahvistaa lapsen kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kykyä ja mahdollisuuksia kasvattaa lasta. Avohuollon tukitoimien tulee aina olla lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia. (Lastensuojelun avohuolto 2015.)

Vuonna 2013 kodin ulkopuolelle sijoitettuna Suomessa oli yhteensä 18 022 lasta. Tähän lukumäärään sisältyy sekä avohuollon tukitoimena sijoitetut että huostaanoton yhteydessä sijoitetut lapset. Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettiin 4202 lasta. Huostassa olleiden lasten määrä vuonna 2013 säilyi samalla tasolla kuin edellisvuonna, mutta kiireellisesti sijoitettujen määrä kasvoi 6,6 prosenttia. Lastensuojelun avohuollon asiakkaana oli vuonna 2013 yhteensä 88 795 lasta, mikä on 2 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. (Ennakkotieto: Lastensuojelu 2015.)

3.1.2 Vastuu lapsen huolenpidosta

Lastensuojelulain ensimmäisessä luvussa todetaan, että vastuu lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Suomessa on kuitenkin turvattu vanhempien mahdollisuus saada tähän tehtävään apua yhteiskunnalta. Suomessa yhteiskunta on velvoitettu puuttumaan perheen tilanteeseen, mikäli nähdään, etteivät vanhemmat tai huoltajat kykene huolehtimaan lapsensa hyvinvoinnista. Näitä yhteiskunnan toimenpiteitä kutsutaan lastensuojeluksi, ja niitä ohjaa lastensuojelulaki. Lastensuojelulaissa on tarkkaan määriteltä kaikki lastensuojelutoimet. Näin ollen lastensuojelussa toimivan viranomaisen toiminta perustuu aina lakiin. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 2§.)

Mikäli arvioidaan, että lapsen tai perheen tilanne vaatii lastensuojelun toimenpiteitä, on vastuu niiden järjestämisestä pääsääntöisesti lapsen kotikunnalla. Poikkeuksena tilanteet, joissa kunta jossa lapsi pääasiallisesti asuu, ei ole hänen kotikuntansa. Tällöin lastensuojelun järjestäminen on lapsen asuinkunnan vastuulla. Kunnat voivat sopia lastensuojelun järjestämisestä myös toisin, mikäli se on lapsen edun mukaista. (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88, 16§.)

3.1.3 Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lastensuojelun viranomaisten tulee työssään arvioida tapauskohtaisesti, mikä on kyseessä olevan lapsen etua tehokkaimmin ajava ratkaisu. Lastensuojelun lähtökohtana on siis lapsen etu. Laki määrittää, mihin seikkoihin lastensuojelun viranomaisen on kiinnitettävä huomiota arvioiessaan lapsen edun toteutumista. Nämä seikat liittyvät esimerkiksi lapsen läheisiin ihmissuhteisiin sekä kielellisiin ja kulttuurisiin tekijöihin. On selvää, ettei lapsen edun määrittely ole yksiselitteistä tai helppoa. Päätöksenteossa tulee ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen oikeudet ja etu, mutta myös lapsen ja tämän vanhemman tai huoltajan mielipide. Lapselle on hä-

nen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 5§).

Lastensuojelun keskeisiin periaatteisiin kuuluu lapsen suotuisan kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen. Lastensuojelulla pyritään ehkäisemään lapsen ja tämän perheen ongelmia, sekä puuttumaan tarpeeksi varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tulee olla vanhempien, huoltajien ja muiden lapsen kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukena kasvatustehtävässä. Lastensuojelutarpeen arvioinnissa ja lastensuojelua toteutettaessa tulee ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen etu. Lastensuojelussa toimivan viranomaisen on päätöksissään kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka eri ratkaisut ja toimenpiteet vaikuttavat lapsen elämään. Lapselle tulee lastensuojelulain mukaan turvata mahdollisuus tasapainoiseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön, ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen ja läheisiin ja jatkuviin ihmissuhteisiin. Lain mukaan lapsella tulee olla mahdollisuus saada osakseen ymmärrystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa. Lapselle tulee turvata mahdollisuus koulutuksen hankkimiseen ja itsenäistymiseen sekä mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen omista asioistaan. Lasta koskevassa päätöksenteossa on otettava huomioon tämän kieli, kulttuuri ja uskonnollinen tausta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 4§.)

3.2 Huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen

Huostaanotto on lastensuojelutyössä viimesijaisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Kun lapsi otetaan huostaan, puututaan voimakkaasti lapsen laissa säädettyihin oikeuksiin. Huostaanoton yhteydessä lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle asumaan. Tällöin puhutaan sijaishuollosta. Luvun 3.2 alaluvuissa kerrotaan sijaishuollon tavoitteista ja muodoista, huostaanoton perusteista sekä sijaishuollon järjestämisen päätösmuodoista.

3.2.1 Sijaishuollon tavoitteet ja muodot

Armin Varakoti Oy:n toiminta perustuu sijaishuollon yleisiin tavoitteisiin. Yleisiä tavoitteita ovat lapsen hyvän huollon, hoidon ja kasvatuksen järjestäminen siten, kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) ensimmäisessä pykälässä se on määritelty: ”Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiensa välillä. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä

kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää.” (Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvat 2014.)

Lastensuojelun sijaishuollon muotoja ovat muun muassa ammatillinen perhekoti, perhehoito, laitoshuolto tai muu lapsen tarpeiden mukainen sijoitusmuoto. Armin Varakoti Oy laitosmuotoinen. Kunta, joka sijoittaa lapsen, on vastuussa siitä, että lapselle valitaan parhaiten hänen tarpeitaan vastaava sijaishuoltopaikka. Kunnan tulee lisäksi pitää huolta siitä, että lapsen tarpeenmukainen hoito ja huolenpito voidaan järjestää valitussa sijaishuoltopaikassa. Lastensuojelulaki ei määrittele tarkemmin, mikä sijaishuollon muoto kussakin tilanteessa tulee kyseeseen tai aseta sijaishuoltopaikan muodoille minkäänlaista etusijajärjestystä. Sijaishuoltopaikan valinta on riippumaton lapsen iästä ja se on aina lapsikohtaista. Sijaishuoltomuodon valinnan keskeinen periaate ovat lapsen etu, yksilölliset tarpeet ja kehitys. (Saastamoinen 2008, 27.)

3.2.2 Sijaishuollon järjestämisen päätösmodot

Sijaishuollon järjestämisen päätösmodoihin liittyy erityispiirteitä sekä muita oleellisia asioita, kuten kuka päätökset tekee, kuka ne valmistelee, voiko niihin hakea muutosta ja minkä ajan sisällä sekä kenellä on oikeus hakea muutosta päätöksiin ja kuinka kauan ne ovat voimassa. Lapsi voi olla sijoitettuna sijaishuoltoon kodin ulkopuolelle, kun on tehty huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskeva päätös ja mahdollinen sijaishuollon muutospäätös. Sijaishuollon järjestämisen päätösmodot ovat myös kiireellisen sijoituksen päätös ja hallinto-oikeuden asettaman Lastensuojelulain 83 § väliaikainen määräys. (Saastamoinen 2008, 37-38.)

3.2.3 Huostaanoton edellytykset ja lopettaminen

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevalla päätöksellä lapsi voi olla sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Jos huostaanoton edellytykset täyttyvät, lapsella on oikeus tulla huostaanotetuksi ja sijaishuollosta vastaavat toimielimet ovat velvollisia järjestämään lapselle hänen tarpeidensa ja etunsa mukainen sijaishuolto. Lapsen sijoituksen aikana hänen sijoituspaikansa voidaan muuttaa tarvittaessa sijaishuollon muutospäätöksellä, jolloin sijaishuolto jatkuu tehdyn päätöksen mukaan uudessa paikassa. (Saastamoinen 2008, 38.)

Lastensuojelulain 40. §:ssä on säädetty huostaanoton edellytyksistä, jotka ovat jaettu kahteen ryhmään. Ryhmien jaottelun näkökulmia ovat lapsen puutteelliset kasvuolot ja lapsen oma käyttäytyminen. Ensimmäisen perusteen tapauksessa sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee ottaa lapsi huostaan ja järjestää hänelle sijaishuolto, mikäli puutteet lapsen huolenpidossa tai jotkin muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen kehitystä tai

terveyttä. Kasvuolosuhteet käsittävät kodin lisäksi myös muun lapsen tai nuoren toimintaympäristön. Huostaanoton toinen peruste tarkoittaa sitä, että lapsi vaarantaa vakavasti kehitystään ja terveyttään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai käyttäytymällä jollain muulla näihin rinnastettavilla tavoilla. (Saastamoinen 2008, 38-39.)

Mikäli jompikumpi huostaanoton perusteista täyttyy, huostaanotto edellyttää, että avohuollon tukitoimet eivät riitä tai ole mahdollisia tai tapaukseen sopivia ja sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista. Avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisia, jos niiden avulla ei voida puuttua lapsen ongelmiin esimerkiksi silloin, jos lapsi on syylistynyt vakavaan rikokseen. Avohuollon tukitoimet ovat mahdottomia silloin, kun lapsi tai lasten huolenpidosta vastaavat henkilöt eivät suostu niitä vastaanottamaan. Avun tarve voi olla myös niin runsas, etteivät avohuollon tukitoimet voi poistaa lapsen kasvuoloihin ja tilanteeseen liittyviä ongelmia. Huostaanoton premissi ei ole kaikkien tukitoimien kokeileminen. Tarkoitus on kokeilla vain niitä tukitoimia, jotka on arvioitu asiakassuunnitelman mukaisesti soveltuvan lapsen edun ja tilanteen kannalta hänen ja hänen perheensä tukemiseen. (Saastamoinen 2008, 39.)

Ennen huostaanottoa ja sijaishuollon sijoittamispäätöstä tulee kuulla 12 vuotta täyttäneitä tai nuorempaa lasta, lapsen vanhempia, lapsen huoltajaa ja sitä henkilöä, kenen kasvatuksessa ja hoidossa lapsi on tai on juuri ennen huostaanoton valmistelua ollut. Hallintolain 34 §:ssä säädetään, kuinka kuuleminen tulee suorittaa. Kaikkia henkilöitä, jotka ovat huostaanottoasiassa asiaan osallisia, tulee kuulla. Asiaan osallisten kuuleminen kuitenkin voidaan jättää suorittamatta Lastensuojelulain 42 § 3 momentin määrittelemistä niin sanotuista hyväksyttävistä syistä. Kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon takia tai kuultavan kuulemisen tarpeettomuuden vuoksi tai jos kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida selvittää kohtuullisten toimenpiteiden puitteissa. Näitä perusteita täydentävät myös hallintolain 34 §:n 2 momentissa säädetty kuulematta jättämisen perusteet. Päätöksen voi tehdä asianosaista kuulematta myös, jos kuuleminen vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteuttamisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa haittaa yleiselle turvallisuudella tai ihmisen terveydelle. (Saastamoinen 2008, 40.)

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi, ja sen aikana tulee huostaanoton perusteita tarkistaa säännöllisesti. Huostassapidon lopettamista harkitaan yhtä tarkkaan kuin huostaanottopäätöstä. Huostassapidon edellytysten olemassaolo perustuu lapsen etuun ja sen toteutumiseen. Huostassapidon edellytysten olemassaoloa arvioidaan asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä vähintään kerran vuodessa tai kun 12 vuotta täyttänyt lapsi tai lapsen huoltaja hakee huostassapidon lopettamista tai kun huostassapidon arviointi osoittautuu jossain muussa tapauksessa tarpeelliseksi. Asiaan osalliset voivat hakea hallinto-oikeudelta muutosta huostassa-

pidon lopettamis- ja jatkamispäätökseen 30 vuorokaudessa päätöksestä ja muutoksenhakuohjeistuksen tiedoksisaannista. Kun lapsi täyttää 18 vuotta, lapsen huostassapito lakkaa lain nojalla. Tästä ei ole pakollista tehdä erillistä hallintopäätöstä, mutta on hyvän hallintotavan mukaista antaa huostassapidon lakkaamisesta ja sijaishuollon päättymisestä asiaan osallisille kirjallinen asiakirja. (Saastamoinen 2008, 42-45.)

3.2.4 Kiireellinen sijoitus ja sen lakkaaminen

Lapsi voidaan sijoittaa sijaishuoltoon kodin ulkopuolelle kiireellisellä sijoituspäätöksellä. Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti, mikäli lapsi on lastensuojelulain 40. §:ssä mainitusta syystä välittömässä vaarassa. Hänet voidaan sijoittaa perhehoitoon, laitoshuoltoon tai hänelle voidaan järjestää paikka, jossa hän saa tarvitsemansa hoidon ja huolenpidon. Lapsen hoito voidaan järjestää myös sijoittamalla lapsi väliaikaisesti esimerkiksi läheisen sukulaisen luokse, jos se on lapsen edun mukaista tai hänet voidaan myös sijoittaa kiireellisesti terveydenhuollon laitokseen tai muuhun toimintayksikköön. Kiireellinen sijoitus on akuutti tilanne, jolloin kiireelliseen lastensuojelun turvaamistoimenpiteisiin on ryhdyttävä välittömästi. Lapsen tilannetta selvitetään rauhassa näiden toimenpiteiden jälkeen. Jos lapsen sijoitus onnistuu avohuollon tukitoimena, ei kiireelliselle sijoitukselle ole edellytyksiä. (Saastamoinen 2008, 45-46.)

Kiireellisestä sijoituksesta tehdään aina muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös. Päätöksen sijoituksesta tekee sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen määräämä sosiaalityöntekijä, jonka tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3. §:n mukainen sosiaalityöntekijä. Ennen kiireellisen sijoituksen päätöstä selvitetään aina lapsen vanhemman, lapsen huoltajan tai lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavan henkilön käsitys ja mielipide asiasta. Päätöksen kiireellinen luonne on otettava huomioon ja asiaan osallisten mielipiteen selvittämisen voi jättää tekemättä, jos lapsen terveydelle aiheutuu haittaa asian selvittämisestä aiheutuvan käsittelyn takia. Asianosaiset voivat valittaa kiireellisen sijoituksen päätöksestä hallinto-oikeuteen 30 vuorokaudessa siitä eteenpäin, kun päätös ja siihen liittyvä muutoksenhakuohjeistus on saatu tietoon. Lapsi voi joutua kiireelliseen sijoitukseen lisäksi myös sen jälkeen, kun hallinto-oikeus on laittanut huostaanottohakemuksen vireille. Asiasta tulee tällöin hakea hallinto-oikeudelta välittömästi väliaikaista määräystä. (Saastamoinen 2008, 46-47.)

Lapsen kiireellinen sijoitus lakkaa, kun kiireellisen sijoituksen peruste lakkaa tai kiireellinen sijoitus raukeaa hallinto-oikeuden huostaanoton valmisteluun myöntämän lisääjän tai laissa säädettyjen eri määräaikojen päätyttyä. Jos lapsen kiireellinen sijoitus on tehty ennen kuin huostaanottohakemus on tehty hallinto-oikeuteen, raukeaa se kolmessa eri tilanteessa. Ensimmäinen tilanne on sellainen, missä huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huos-

taanoton valmistelua ja hakemusta huostaanotosta tai kiireellisen sijoituksen määräajan jatkamisesta ei ole tehty hallinto-oikeuteen 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta. Toinen tilanne on sellainen, missä huoltaja ja 12 vuotta täyttänyt lapsi suostuvat jatkamaan kiireellistä sijoitusta huostaanottopäätöksen valmistelemiseksi, vaikka huostaanottopäätöstä, hakemusta huostaanotosta tai kiireellisen sijoituksen jatkamisesta ei ole tehty hallinto-oikeudelle 45:ssä päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta. Kolmannessa tilanteessa hallinto-oikeus voi jatkaa kiireellistä sijoitusta sen ajan, joka on tarpeellinen huostaanoton valmistelemiseksi ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on tehnyt asiasta hakemuksen. Hallinto-oikeuden myöntämä määräaika on 60 vuorokautta laissa määriteltyjen määräaikojen päättymisestä ja jos huostaanottihakemusta ei ole siihen mennessä tehty hallinto-oikeuteen, sijoitus raukeaa. Kun lapsen kiireellisestä sijoituksesta ja huostaanotosta päätetään, mielipiteen selvittämiseen ja kuulemiseen liittyy kolme oleellista vaihetta. Nämä vaiheet ovat asiaan osallisten mielipide kiireellisestä sijoituksesta, 12-vuotiaan lapsen ja lapsen huoltajan mielipide huostaanoton valmistelusta sekä asiaan osallisten kuuleminen huostaanotosta ja sijais-huoltoon sijoittamisesta. (Saastamoinen 2008, 47-52.)

3.3 Lastensuojelulain uudistukset ja niiden vaikutukset

Opinnäytetyön taustalla ovat vuosien 2015-2016 lastensuojelulain uudistukset. Vuoden 2015 alusta lapsiperheillä on oikeus saada kotipalvelua ilman lastensuojelun asiakkuutta, kun se on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Laki muuttaa henkilöstörakennetta ja vähentää raskaita korjaavia toimenpiteitä lastensuojelussa. Lastensuojelun asiakasmäärät vähenvät, kun ehkäiseviä palveluja on mahdollista saada ilman lastensuojelun asiakkuutta. Korjaaviin toimenpiteisiin kuuluu muun muassa huostaanotto. Huostaanottojen määrän vähentyessä vähenee myös sijaishuoltopaikkojen tarve. Lisäksi lakimuutoksen myötä kiireellisen sijoituksen ehtoja tullaan tiukentamaan vuoden 2016 alusta. Ennen huostaanottoa pyritään käyttämään avohuollon tukitoimia ja sijoituksia. Kilpailutuksen näkökulma on olennainen lastensuojelulain uudistuksen myötä ja siksi myös tärkeä peruste laatukäsikirjan tuottamiselle. Lakiuudistus vaikuttaa sijaishuoltopaikkojen kysynnän ja tarjonnan välisiin suhteisiin. (Sosiaali-huoltolaki lisää matalan kynnyksen palveluja 2014.)

Lastensuojelulain uudistukset ohjaavat lastensuojelupalveluiden kehitystä kevyempään suuntaan. Laki ohjaa palveluntarjoajia panostamaan yhä enemmän matalan kynnyksen avopalveluihin ja niin sanottuun varhaiseen puuttumiseen. Varhainen puuttuminen lastensuojelussa tarkoittaa sitä, että perheille tarjotaan tukea ja palveluja jo ennen suurempien ongelmien syntymistä. Lastensuojelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että yleiset, kaikille tarkoitetut palvelut tukevat lasten kasvatusta ja hoitoa. Syvempien ongelmien syntymisen ehkäiseminen on helpompaa, kun lastensuojelun tarve havaitaan mahdollisimman varhain. Kun myös lasten-

suojelun asiakkuuden ulkopuolelle jäävien perheiden palveluihin panostetaan, havaitaan helpommin, milloin perheen tai lapsen tilanne vaatii raskaampia lastensuojelullisia toimenpiteitä. (Mitä on lastensuojelu? 2015)

3.4 Palveluntuottajan velvoitteet lastensuojelussa ja sijaishuollossa

Armin Varakoti Oy on yksityinen palveluntuottaja, joka tarjoaa palveluita kahdessa lastensuojelun sijaishuollon yksikössä. Sekä kunnan että yksityisen palveluntuottajan tulee kuvata toimintayksikkönsä toiminta-ajatus. Kun yksityinen sosiaalipalvelujen tuottaja hakee toimilupaa, on tämän selvitettävä kirjallisesti, millaiselle asiakasryhmälle toiminta on suunnattu, millä arvoilla ja kasvatusperiaatteilla toiminta-ajatus toteutuu ja mitä palvelut ja toiminta pitävät sisällään. Hyvän hoidon ja kasvatuksen perissejä ovat lastensuojelulaitoksen määrittelemät arvot, henkilöstövoimavarat sekä muut resurssit. Toiminta-ajatukselta tulee käydä ilmi yksiköiden toiminnan laajuus, niiden tuottamat palvelut sekä mitkä palvelut ostetaan alihankintoina. Palveluntuottajan on lisäksi ilmoitettava, mitä sijaishuoltoa tukevia lähialueen palveluja ja erityispalveluja on saatavilla. (Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatus 2014.)

Lapsen sijaishuoltoa järjestäviä laitoksia voivat olla lastenkodit, nuorisokodit, vastaanottokodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset. Lastensuojelulaitokset ovat pääosin valtion, kuntien ja yksityisten yhteisöjen ylläpitämiä. Lääninhallitus antaa luvan yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamiseen, laajentamiseen ja toiminnan olennaiseen muuttamiseen. Yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annettu laki säätelee toimiluvan myöntämisen edellytyksistä ja yksityisten laitosten muusta valvonnasta. Laitoshoitoon sijoitetut lapset ja nuoret ovat vaikeahoitoisia ja heidän hoitonsa edellyttää erityisosaamista. Jos lapsen sijaishuolto on järjestetty laitosluvan saaneissa yksiköissä, on tarvittaessa mahdollisuus soveltaa lastensuojelulaissa määritettyjä rajoitustoimenpiteitä. Laitoksessa työskentelevän henkilöstön tulee aina omata työtehtävien edellyttämää ammattitaitoa. Kun lapsen sijoitus on väliaikainen, on hyvin järjestetty laitoshuolto usein paras ratkaisu lapsen sijaishuollon järjestämiseksi. Tällainen laitoshuolto sisältää tiiviin työskentelyn ja yhteydenpidon lapsen vanhempien kanssa. Vaikka voisi ajatella perhehoidon olevan lapsen pysyväisluonteisessa sijoituksessa tavoiteltavin ratkaisu, se ei välttämättä ole esimerkiksi lapsen vaikeahoitoisuuden takia aina mahdollista. (Saastamoinen 2008, 30-31.)

4 Laatu lastensuojelussa ja sijaishuollossa

Käsitlemme opinnäytetyössämme lastensuojelun ja sijaishuollon laatua valtakunnallisten laatukriteerien kautta. Valitsimme sijaishuollon valtakunnalliset laatukriteerit lähempään tarkasteluun, sillä ne ovat syntyneet Lastensuojelun Keskusliitto ry:n ja sijaishuollon toimijoiden

yhteistyön tuloksena, joiden ansiosta suomalainen sijaishuolto sai ensimmäistä kertaa omat valtakunnalliset laatukriteerinsä. Moniammatilliseen tekijätiimiin kuuluivat muun muassa yli sata henkilöä 70:stä eri lastensuojelualan organisaatiosta sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta. Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit ovat monen työvaiheen ja pitkän prosessin tulos, ja tämä puoltaa kriteerien luotettavuutta ja sovellettavuutta. Kriteerit on jaoteltu sijoitusvaiheen kriteereihin, hoidon ja kasvatuksen kriteereihin ja jälkihuollon kriteereihin. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 5-6.)

4.1 Sijoitusvaiheen kriteerit

Sijoitusvaiheen tavoite on lapsen tai nuoren tarpeiden ja niihin vastaamaan kykenevän sijaishuoltopaikan kohtaaminen, sekä alku hyvälle kasvatukselle ja hoidolle, jossa keskeisintä on lapsi tai nuori ja hänen läheisensä. Sijoitusvaiheeseen kuuluu yhteydenotto ja tiedonkeruu, arviointi ja suunnittelu, tutustuminen ja sopiminen, lapsen tai nuoren tulo ja sijoitusvaiheen arviointi. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 14.)

4.1.1 Yhteydenotto ja tiedonkeruu

Ensimmäisen sijoitusvaiheen tavoite on koota arvioinnin ja päätöksenteon pohjaksi lapsen tai nuoren tarpeista ja tilanteista kertovaa tietoa. Lisäksi sijaishuoltopaikasta kertova tieto tulee välittää lasta tai nuorta sijoittavalle taholle. Jotta lapsen tai nuoren tilanteesta ja tarpeista kertovat tiedot on mahdollista dokumentoida ja koota, tulee sijaishuoltopaikalla olla määriteltä ja järjestelmällinen tapa menetellä yhteydenottotilanteessa. Sijaishuoltopaikan tulee nimetä henkilöt, jotka arvioivat yksikön sopivuutta lapsen tai nuoren tarpeisiin. Sijaishuoltopaikka nimeää myös tiedonkeruusta vastaavat henkilöt. Alustava arviointi sijaishuoltopaikan sopivuudesta lapsen tai nuoren tarpeisiin tehdään yhteydenoton alussa. Tämän pohjalta joko syvennetään arviointia, tai päätetään sijoitusprosessi. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 14-15.)

Alustavan arvioinnin jälkeen sijoituksen valmistelua jatketaan keräämällä järjestelmällistä tietoa liittyen sijoitukseen johtaneisiin päälimmäisiin syihin sekä lapsen tai nuoren mahdollisiin erityishoidon tarpeisiin. Sijoituksen valmistelussa huomioidaan lapsen tai nuoren lastensuojeluhistoria, hoito- ja kouluhistoria, lapsen tai nuoren perherakenne ja -historia, läheiset ihmiset, vastuuhenkilöt, kaverit, harrastukset, kulttuuri, kielitausta, uskonto, rikostausta sekä päihteidenkäyttö. Alustava arvio sijoituksen kestosta, sekä lapsen tai nuoren ja hänen vanhempiansa suhtautuminen mahdolliseen sijoitukseen huomioidaan myös. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 15.)

Jotta voidaan arvioida, soveltuuko sijaishuoltopaikka lapsen tarpeisiin, tulee sijaishuoltopaikan pyytää sijoittavalta sosiaalityöntekijältä tarpeelliset dokumentit lapsesta tai nuoresta, sekä hänen tilanteestaan. Tarpeellisia dokumentteja ovat esimerkiksi sosiaalityöntekijän kullema tieto lapsen tai nuoren ja hänen läheistensä omista mielipiteistä ja toiveista, sijoitus päätös, viranomaislausunnot, lääkärlausunnot, verkostoitumisen rakenne sekä muut lasta tai nuorta koskevat suunnitelmat ja päätökset. (Lastensuojelunliitto Keskusliitto ry 2004, 16.)

Sijaishuoltopaikan tulee kuvata kirjallisesti omat palvelunsa, ja antaa tarpeelliset tiedot toiminnastaan ja palveluistaan sijoittavalle sosiaalityöntekijälle. Tiedot toiminnasta ja palvelusta sisältävät sijaishuoltopaikan hoito- ja kasvatusten menetelmät, toimintaperiaatteet ja arvot, yhteisön rakenteen, resurssit ja paikkatilanteen, sekä muut palvelut ja erityisosaamisalueet. Sijaishuoltopaikan tulee kuvata myös käyttämänsä lähialueen tarjoamat sijaishuoltoa tukevat palvelut ja erityispalvelut. Sijoitusprosessin etenemiseen liittyvistä vastuista ja jatko-toimista sopii sijaishuoltopaikka yhdessä sijoittavan sosiaalityöntekijän kanssa. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 16.)

4.1.2 Arviointi ja suunnittelu

Arvioinnin ja suunnittelun tavoitteena on selvittää, pystyykö sijaishuoltopaikka vastaamaan lapsen tarpeisiin. Tapa arvioida oman toiminnan resursseja ja tilannetta suhteessa lapsen tai nuoren tarpeisiin on sijaishuoltopaikassa määritelty. Sijoituksen tavoitteet ja sen kesto sekä lapsen tai nuoren tarpeet arvioidaan sijaishuoltopaikassa alustavasti. Sijaishuoltopaikka arvioi yhteistyössä sijoittavan sosiaalityöntekijän kanssa vastaavatko sijaishuoltopaikan resurssit, toiminta ja tilanne lapsen tai nuoren tarpeisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon koulupalvelut, sijaishuoltopaikan henkilökunta ja sen resurssit, sijaishuoltopaikassa jo olevat lapset ja nuoret, erityispalvelut, jälkihuollon toteutuksen suunnittelu sekä yhteistyö lapsen tai nuoren biologisen perheen kanssa. Sijaishuoltopaikka sopii yhdessä sijoittavan sosiaalityöntekijän kanssa sijoitusprosessin etenemiseen liittyvistä jatkotoimista ja vastuista, ja sijoitusprosessin etenemisestä tiedotetaan asianomaisille. Asianomaisia ovat lapsi tai nuori, hänen perheensä ja sijaishuoltopaikan henkilökunta. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 17.)

4.1.3 Tutustuminen ja sopiminen

Tutustumisen ja sopimisen päämäärä on varmistaa sijaishuoltopaikan sopivuus lapselle, sekä luoda perusta sitoutumiselle, hyvälle yhteistyölle ja yhteisymmärryksen saavuttamiselle. Toimintatavat tutustumis- ja sopimisvaiheessa ovat sijaishuoltopaikassa määriteltyjä. Nimetyt henkilöt vastaavat tutustumisvaiheen hoitamisesta. Ennen päätöstä sijoituspaikan valinnasta lapselle tai nuorelle ja hänen vanhemmilleen tulee järjestää tutustumiskäynti sijaishuolto-

paikkaan. Ennen tutustumiskäyntiä olisi suotavaa, että palveluntuottaja tekee periaatepäätöksen siitä, pystyykö sijaishuoltopaikka vastaamaan lapsen tai nuoren tarpeisiin. Tutustumiskäynnin aikana ja sen jälkeen tulee toimia niin, ettei lapsi tai nuori koe itseään torjutuksi sijaishuoltopaikassa. Sijaishuoltopaikan tilat ja tavat tulee esitellä lapselle tai nuorelle ja hänen vanhemmilleen, jonka jälkeen käydään heidän kanssaan yhdessä läpi sijaishuoltopaikan säännöt, käytännöt sekä sijoituksen kesto, tavoitteet ja tarkoitus. Sijoittava sosiaalityöntekijä, lapsi tai nuori ja hänen vanhempansa päättävät sijoituspaikan valinnasta tutustumiskäynnin jälkeen. Lisäksi sovitaan yhdessä, miten sijoittamisessa edetään, ja kuka vastaa mistäkin asiasta. Kaikki sovitut asiat dokumentoidaan. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 18.)

Sijaishuoltopaikan työntekijän ja lapsen tai nuoren sekä hänen vanhempiensa välisen kontaktin luomiseen varataan aikaa sijoituspäätöksen jälkeen. Lisäksi edellä mainitut osapuolet keskusteleval tulevan sijoituksen herättämistä tunteista. Keskustelussa otetaan huomioon osapuolten odotukset ja toiveet. Lasta tai nuorta ja hänen perhettään tulee auttaa löytämään keinoja selviytymään mahdollisista turvattomuuden tunteista, ennakkoasenteista, peloista, syyllisyydestä ja häpeästä. Uudesta tulokkaasta ilmoitetaan sijaishuoltopaikassa asuville lapsille tai nuorille sekä siellä työskentelevälle henkilökunnalle. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 18-19.)

Virallinen huoltosuunnitelma on määritelty Lastensuojeluasetuksessa 16.12.1983/1010 4§ seuraavasti: ”Huoltosuunnitelma laaditaan yhdessä asianomaisten kanssa. Huoltosuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan sekä keinot ja arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Suunnitelmasta on myös käytävä ilmi, kuinka usein suunnitelma on tarkistettava. Huostaanotettua tai avohuollon tukitoimena sijoitettua lasta koskevaan huoltosuunnitelmaan kirjataan lisäksi sijoituksen tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen ja häntä hoitaville ja kasvattaville henkilöille sekä se, miten yhteistoiminta ja yhteydenpito lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa toteutetaan ja se, miten jälkihuolto toteutetaan.” (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 19.)

4.1.4 Lapsen tai nuoren saapuminen

Lapsen tai nuoren saapumisessa tavoitteena on, että lapsi tai nuori sekä hänelle tärkeät ihmiset kokevat itsensä tervetulleiksi sijaishuoltopaikkaan sekä sinne muuton turvalliseksi. Sijaishuoltopaikalla tulee olla kirjallinen suunnitelma lapsen tai nuoren vastaanotosta, hänen saapumisestaan sijaishuoltopaikkaan sekä siitä, mikä on sijaishuoltopaikassa työskentelevän henkilökunnan työnjako saapumistilanteessa. Sijaishuoltopaikka vastaa siitä, että lapsen tai nuoren vastaanottavilla henkilöillä on tarvittaessa tarpeeksi aikaa tulotilanteessa olla tämän kanssa. Lapselle tai nuorelle varattu huone tulee olla sellaiseksi kalustettu, että sinne on

miellyttävä tulla, ja lapsella tai nuorella on mahdollisuus järjestää se kotoisaksi itseään varten. Sijaishuoltopaikassa työskentelevä henkilökunta ohjaa lasta tai nuorta tutustumaan muihin sijaishuoltopaikassa asuviin lapsiin ja nuoriin sekä siellä työskentelevään henkilökuntaan. Sijoituspaikassa käydään läpi lapsen tai nuoren iän ja kehitystason määrittämässä tahdissa sijoituksen ja saapumisen kannalta olennaisia asioita. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 19-20.)

4.1.5 Sijoitusprosessin arviointi

Sijoitusprosessin arvioinnin tavoitteena on selvittää, kuinka sijoitusprosessi on lapsen tai nuoren kohdalla onnistunut. Sijoitusprosessin tavoitteiden saavuttamista arvioidaan keräämällä palautetta siitä, miten suunniteltu sijoitusprosessi lapsen tai nuoren kannalta toteutui. Palautetta kerätään lapselta tai nuorelta itseltään, hänelle tärkeiltä ihmisiltä, sekä yhteistyökumppaneilta. Myös palvelun ostajalta tulee kerätä palaute sijoitusprosessin onnistumisesta. Arvojen ja toimintaperiaatteiden toteutuminen sekä yksittäisten työntekijöiden ja työyhteisön toiminta sijoitusprosessin aikana arvioidaan sijaishuoltopaikassa. Dokumentoitujen arviointien ja palautteiden analysoinnin perusteella pyritään kehittämään yhteisön työskentelyä. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 20.)

4.2 Hoidon ja kasvatuksen kriteerit

Hoidon ja kasvatuksen tavoitteena on lapsen edun mukainen kasvatus, kuntoutus ja hyvä hoito sekä läheiset ja myönteiset ihmissuhteet. Hoitoon ja kasvatukseen sisältyy asettuminen, kasvaminen yksikössä, yhteistyö lapsen verkostojen kanssa, sijoituksen päättäminen sekä sijoituksen arviointi. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 21.)

4.2.1 Asettuminen

Turvallisuuden tunne on edellytys luottamuksellisen vuorovaikutuksen syntymiselle. Sijaishuoltopaikassa lapsi tai nuori tulee vastaanottaa ja ottaa yhteisön jäseneksi määritellyn tavan mukaisesti. Tärkeitä asioita lapsen tai nuoren sijaishuoltopaikkaan asettumisen kannalta ovat arvostus, ennakoitavuus, pysyvyys, epävarmuuden hallinta ja jaettu ymmärrys. Nämä tarkoittavat sitä, että lasta tai nuorta tulee kuunnella ja hänelle tulee antaa positiivista palautetta, sosiaalisista käytännöistä tulee sopia ääneen, asiat tulee nimetä ja käsitellä sekä tavat käsitellä asioita yhdessä tulee näyttää. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 22.)

Tapa kohdata lapsen tai nuoren biologinen perhe tai huoltajat tulee olla sijaishuoltopaikassa määritetty. Tämä edesauttaa lapsen tai nuoren henkistä asettumista sijaishuoltopaikkaan.

Vanhemmille tulee osoittaa, ettei sijoitus merkitse vanhemmuuden päättymistä. Lisäksi vanhemmille tulee sijaishuoltopaikan työntekijöiden toimesta selventää sijaishuollossa käytettävät käsitteet. Sijaishuoltopaikan työntekijän tulee antaa vanhemmille pyytämättä sijoitukseen, lapseen ja vanhempiin liittyvät dokumentit sekä vastata heidän mahdollisiin kysymyksiinsä. Sijaishuoltopaikan henkilökunnan ja lapsen tai nuoren vanhempien myönteistä vuorovaikutusta tuetaan tarpeen mukaan välittäjähenkilön avulla. Tärkeää sijoituksen onnistumisen kannalta on jaetun vanhemmuuden toteutuminen. Oleellista siinä on yhteisen toimintalinjan löytäminen sekä selkeä työnjako. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 22.)

4.2.2 Kasvaminen yksikössä

Lapsen tai nuoren yksilölliset tarpeet vaikuttavat hoidon ja kasvatuksen eri osa-alueiden toteutumiseen. Sijaishuoltopaikassa on määritelty, mitä hyvä hoito ja kasvatusta ovat, sekä miten niitä toteutetaan. Määritelmät perustuvat paitsi sijaishuoltopaikan johdon ja henkilökunnan näkemyksiin, myös lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä huomioihin. Huoltosuunnitelmaa tarkentamaan sijaishuoltopaikan työntekijä tai työntekijät laativat yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen vanhempiensa kanssa yksilöllisen hoito- ja kasvatussuunnitelman. Sen tarkoituksena on konkretisoida huoltosuunnitelman asiat arjen tavoitteiksi. Lisäksi siinä on yksityiskohtaisesti määritelty, miten lapsen tai nuoren yksilöllisiin tarpeisiin vastataan. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tekemisen etenemiselle ja tarkistamiselle on sijaishuoltopaikassa sovittu menettelytapa. Lapsen tai nuoren sosiaalityöntekijää tulee säännöllisesti informoida tämän tilanteesta sijaishuoltopaikan toimesta. Sijaishuoltopaikka on myös vastuussa siitä, että hoito- ja kasvatussuunnitelman perustana oleva huoltosuunnitelma on ajan tasalla. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 23.)

Lasta tai nuorta tulee kannustaa, ohjata ja auttaa myönteisiin ja läheisiin ihmissuhteisiin. Lapsen tai nuoren tulee kokea tullessa ymmärretyksi sijaishuoltopaikassa. Tämä edellyttää sitä, että sijaishuoltopaikan työntekijät kuuntelevat lasta tai nuorta, sekä käyttäytyvät tätä kohtaan siten, että lapsi tai nuori kokee tullessa hyväksytyksi, hänen positiiviset puolensa huomataan ja hän saa turvaa, ymmärrystä ja hellyyttä. Sijaishuoltopaikan työntekijöiden vastuulla on lapsen tai nuoren luottamuksen ja onnistumisen kokemukset, ja lisäksi heidän tulee opastaa lasta tai nuorta itseilmaisuun sekä tunnistamaan omia ja muiden tunteita. Sijaishuoltopaikan työntekijöiden opastuksella ja esimerkillä lapsi tai nuori voi oppia selvittämään syntyneet erimielisyydet ja ristiriidat sekä pyytämään ja antamaan anteeksi. Sijaishuoltopaikan vastuulla on lapsen tai nuoren hyvästä ravitsemuksesta, asianmukaisesta vaatetuksesta, tarvittavan levon turvaamisesta, virikkeistä, puhtaudesta, liikunnasta, vastuullisesta rahankäytöstä sekä elinolosuhteista huolehtiminen. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 23-24.)

Sijaishuoltopaikassa lapsella tai nuorella on oikeus hänen fyysiseen koskemattomuuteen, ja sijaishuoltopaikan vastuulla on luoda olosuhteet, joissa hän kokee olonsa turvallisiksi. Lapsen tai nuoren kanssa tulee käydä läpi sääntöjen, rajojen sekä sopimusten tekemistä ja noudattamista niin, että tämä oppii vastuunkantoa ja asettamaan rajoja omalle käyttäytymiselleen. Rajojen asettamisesta, rajoitteista, valvonnasta, pakotteista sekä lapsen tai nuoren palkitsemisesta on sijaishuoltopaikassa tarkat kirjalliset menettelytavat ja ohjeet. Näistä ohjeista ja menettelytavoista tietoisia ovat hoitoyhteisön työntekijät, sijaishuoltopaikassa asuvat lapset ja nuoret, heidän vanhempansa sekä sijoittavat sosiaalityöntekijät. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 24.)

Tarkoitus tukea ja auttaa lasta tai nuorta, sekä myönteinen suhde tähän, ovat perustana lasten tai nuorten käyttäytymisen valvonnalle ja rajojen asettamiselle. Oleellista on lapselle tai nuorelle johdonmukaisesti asetetut turvalliset ja ymmärrettävät rajat. Lapsen tai nuoren huollosta ja tapaamisoikeudesta annettu laki määrittää tarpeellisten kasvatuksellisten rajoitusten käyttöä. Kontrollimenetelmät ovat suhteessa lapsen tai nuoren käyttäytymiseen kohtuullisia, mielekkäitä, ikään ja kehitystasoon sopivia, oikeudenmukaisia ja johdonmukaisesti sovellettavia. Fyysinen rajoittaminen on tarpeen vain silloin, kun lasta tai nuorta tai muita henkilöitä suojellaan vaaratilanteelta. Aina kun sijaishuoltopaikassa joudutaan käyttämään pakotteita tai rajoitteita, ne dokumentoidaan yksityiskohtaisesti. Laadittujen dokumenttien tulee sisältää tilannetietojen lisäksi kaikkia tapahtumaan liittyviä asianomaisia koskevat tiedot sekä tilanteessa käytetyt menettelyt. Yksikön johtajan tai muun vastuuhenkilön tulee olla ajan tasalla pakotteiden ja rajoitusten käytöstä ja niiden asianmukaisuudesta. Lasten tai nuorten kanssa keskustellaan pakotteiden ja rajoitusten käytöstä niin yleisesti kuin erityisesti. Sijaishuoltopaikan käytäntöihin tulee kuulua kaltoinkohtelun havaitseminen ja siihen reagoiminen. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 24-25.)

4.2.3 Yhteistyö lapselle tai nuorelle tärkeiden ihmisten kanssa

Jotta lapsen tasapainoinen kehitys olisi mahdollisimman hyvin turvattu, tekee sijaishuoltopaikka aktiivisesti yhteistyötä lapselle tai nuorelle läheisten ihmisten sekä hänen kanssaan työskentelevien ammattilaisten kanssa. Sijaishuoltopaikan tulee selvittää yhdessä lapsen tai nuoren, hänen perheensä, sekä sijoittavan sosiaalityöntekijän kanssa, ketä lapselle tai nuorelle läheiset ihmiset ovat, ja mitä nämä ihmissuhteet hänelle merkitsevät. Yhteistyön tekeminen on hoito- ja kasvatussuunnitelman mukaista toimintaa, ja sitä tulee arvioida ja kehittää säännöllisesti. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 25-26.)

Koulunkäynnin aloittamisesta ja koulunkäynnistä huolehtimisesta tulee sijaishuoltopaikassa olla määritellyt käytännöt. Jokaiselle lapselle tai nuorelle täytyy olla nimetty työntekijä, joka

vastaa lapsen koulunkäynnistä. Tämän henkilön tulee olla tietoinen lapsen tai nuoren koulunkäyntiin liittyvistä vaikeuksista ja yleisestä koulumenestyksestä sekä huolehtia yhteydenpidosta opettajiin. Sijaishuoltopaikan käytäntöjen tulee määrittää myös miten kouluun tutustutaan, milloin koulu aloitetaan ja miten oppilaan osaamistasoa kartoitetaan. Opetuksellisten lisäresurssien saatavuudesta tulee huolehtia, ja lapsen tai nuoren koulunkäyntiin liittyvät tiedot dokumentoidaan. Sijaishuoltopaikassa tulee olla asianmukaiset olosuhteet tehdä läksyjä, ja lapsia ja nuoria tulee kannustaa opiskeluun. Lisäksi sijaishuoltopaikan vastuulla on huolehtia että lasten ja nuorten koulukuljetus on järjestetty asianmukaisella tavalla, ottaen huomioon lapsen tai nuoren ikä ja tarpeet. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 26.)

4.2.4 Sijoituksen päättäminen

Yleensä sijoituksen päätyminen merkitsee lapselle tai nuorelle siirtymistä seuraavaan elämänvaiheeseen. Tämän siirtymävaiheen toteutuksesta tulee sijaishuoltopaikassa olla kirjallinen suunnitelma. Sijoituksen päättäminen perustuu tilannearvioon, joka tehdään huoltosuunnitelman tarkistamisen yhteydessä. Lapsen tai nuoren siirtyminen seuraavaan elämänvaiheeseen herättää usein tunteita paitsi lapsella tai nuorella itsellään, myös hänen vanhemmillaan ja sijaishuoltopaikan työntekijöillä. Näiden tunteiden yhdessä läpikäymiseen tulee varata aikaa. Mikäli lapsi tai nuori siirtyy sijaishuoltopaikasta toiseen, on kiinnitettävä erityistä huomiota mahdollisen pettymyksen käsittelyyn. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 26-27.)

4.2.5 Sijoituksen arviointi

Jotta toiminnan parantamistarpeet huomattaisiin, on kerättävä tietoa siitä, kuinka sijoitus on kokonaisuudessaan lapsen tai nuoren kohdalla onnistunut. Palautetta hankitaan sijaishuoltopaikan toimesta lapselta tai nuorelta, hänelle tärkeiltä ihmisiltä, sijoittavalta sosiaalityöntekijältä, palvelun ostajalta ja muilta yhteistyökumppaneilta. Tavoitteena on saada arvio siitä, kuinka hoito- ja kasvatussuunnitelmaan määritellyt tavoitteet saavutettiin sekä hyvän sijaishuollon että lapsen tai nuoren kehityksen kannalta. Työyhteisön toimintaa, yksittäisten työntekijöiden toimintatapojen asianmukaisuutta sekä yhteisön arvojen ja toimintaperiaatteiden toteutumista lapsen tai nuoren hoidossa ja kasvatuksessa tulee arvioida sijaishuoltopaikassa sijoituksen päätyttyä. Kaikki tehdyt arvioinnit ja saadut palautteet dokumentoidaan ja analysoidaan. Analysoinnin tavoitteena on parantaa sijaishuoltopaikassa käytettäviä toimintatapoja ja työikäntäntöjä sekä kehittää johtamista. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 27.)

4.3 Jälkihuollon kriteerit

Jälkihuollon tavoitteena on tukea lapsen kotiinpaluuta tai nuoren itsenäistymistä. Jälkihuoltoon sisältyy suunnittelu, lapsen tai nuoren ja tämän lähiverkoston tukeminen sekä päättäminen ja arviointi. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 28.)

4.3.1 Suunnitteluprosessi

Suunnitteluprosessin tarkoituksena on hahmottaa ja kirjata lapsen tai nuoren uuden elämänvaiheen kokonaisuus lapsen tai nuoren ja hänelle tärkeiden ihmisten kanssa. Sijaishuoltopaikan tulee kartoittaa yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen perheensä kanssa, ketkä heitä jälkihuollon aikana tukevat sekä käydä läpi kaikki palvelut, jotka heille ovat tarjolla. Jälkihuollon kokonaisuudesta laaditaan selkeä vastuun- ja työnjako kaikkien toimijoiden kesken. Näiden edellä mainittujen seikkojen perusteella tulee jälkihuoltosuunnitelmaa hyvissä ajoin tarkentaa, ennen kuin lapsi tai nuori lähtee. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 29.)

Jälkihuoltosuunnitelman tarkoituksena on sijaishuollon loputtua jäsentää lapsen tai nuoren elämän kulkua. Jälkihuoltosuunnitelmassa on yksityiskohtainen tieto siitä, miten kunkin lapsen tai nuoren kohdalla hoito ja kasvatusta päättyvät sekä se perustuu realistiseen arviointiin lapsen tai nuoren ja hänen läheistensä tilanteesta. Siitä, missä vaiheessa kasvatusta ja hoitoprosessia ja miten jälkihuoltosuunnitelma tehdään, on sovittu yhteinen tapa sijaishuoltopaikalla. Suunnitelman tekevät yhdessä sijoittavan kunnan sosiaalityöntekijä, sijaishuoltopaikan edustajat, lapsi tai nuori ja hänen huoltajansa sekä harkinnan mukaan muut mahdolliset asianosaiset. Jälkihuoltosuunnitelma sisältää tiedot lapsen tai nuoren jatko-opinnoista, asumisesta, sosiaalisen verkoston tilasta, työstä ja toimeentulosta, harrastuksista, tavoitteista ja keinoista jäljellä olevalle sijoitusajalle sekä työnjaosta ja vastuista sopimisen. Sijaishuoltopaikalla on kirjallinen suunnitelma siitä, kuinka siirtymävaihe toteutuu. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 29.)

4.3.2 Lapsen tai nuoren tukeminen

Lasta tai nuorta tulee tukea ja rohkaista sitoutumaan omaan suunnitelmaansa sekä toimimaan sen mukaisesti. Lapselle tai nuorelle varataan sijaishuoltopaikassa aikaa, jotta tämän kanssa ehditään yhdessä määritellä keinoja motivaation säilyttämiseen sekä psykososiaaliseen tukemiseen. Sijaishuoltopaikan tulee ohjata, auttaa ja tukea lasta tai nuorta koulutus- tai työpaikan hankkimisessa, urasuunnittelussa ja koulu- tai työelämän arkipäivässä selviämisessä. Lisäksi lasta tai nuorta kannustetaan jatkamaan tämän mahdollisia harrastuksia tai autetaan ja tuetaan kiinnittymistä uusiin harrastuksiin. Sijaishuoltopaikka tukee myös lapsen tai nuoren virkistys- ja lomatoimintaa sekä avustaa lasta tai nuorta saamaan taloudellista apua. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 30.)

4.3.3 Lapsen tai nuoren läheisten ihmissuhteiden tukeminen

Lapsen tai nuoren tärkeiden ihmissuhteiden verkostoa on oleellista vahvistaa niin, että jälkihuollon aikana ja loputtua se sitoutuu ja kykenee antamaan tukea lapselle tai nuorelle. Sijaishuoltopaikka keskustelee lapsen tai nuoren kanssa säännöllisesti siitä, ketkä lapsi tai nuori koee hänelle läheisiksi ihmisiksi. Sijaishuoltopaikassa lapselle tai nuorelle tulee varata aikaa ja määritellä keinot pitää yhteyttä läheisiin ja tukea heitä. (Lastensuojelun Keskusliitto ry 2004, 31.)

4.3.4 Jälkihuollon päättäminen ja arviointi

Jälkihuollon päättämisen ja arvioinnin tavoitteena on auttaa lasta tai nuorta siirtymään suunnitelmallisesti seuraavaan elämänvaiheeseen, sekä koota tieto siitä, kuinka lapsen tai nuoren kohdalla jälkihuolto onnistui. Jälkihuollon päättäminen suunnitelmallisesti käsittää seuraavan elämänvaiheen kokonaisuuden hahmottamisen. Siinä mukana ovat lapsi tai nuori ja hänelle läheiset ihmiset ja se tapahtuu jälkihuoltosuunnitelman mukaisesti siten, että se on kaikille asianomaisille selkeä. Palaute jälkihuollon onnistumisesta kerätään lapselta tai nuorelta, hänelle tärkeiltä ihmisiltä, palvelun ostajalta ja yhteistyöverkostolta sijaishuoltopaikan toimesta. Sijaishuoltopaikan tulee arvioida kuinka lapsen tai nuoren kehityksen sekä suunnitellun jälkihuoltoprosessin toteutumisen kannalta jälkihuoltosuunnitelman tavoitteet saavutettiin. Arviointiin sisältyy myös toimintaperiaatteiden ja arvojen toteutuminen kyseisessä jälkihuoltoprosessissa, sekä lisäksi yksittäisten työntekijöiden ja työyhteisön toiminta. Sijaishuoltopaikan työskentelyn kehittäminen perustuu dokumentoituihin palautteisiin, niiden analysointiin ja arviointiin. (Lastensuojelun Keskusliitto 2004, 31-32.)

5 Aiempia opinnäytetöitä aiheesta

Eevamaria Alajan opinnäytetyönä tehty laatukäsikirja ”Matkalla kohti hyvää aikuisuutta” valmistui vuonna 2008. Opinnäytetyö laadittiin Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa. Laatukäsikirja koottiin Melodia Pienryhmäkotiin, joka on seitsemänpaikkainen lastensuojeluyksikkö Mäntsälässä. Opinnäytetyössä korostuu ydinasiakkaan rooli, kun suunnitellaan ja arvioidaan laadukasta toimintaa. Työssä on siis pyritty selvittämään, millaisia käsityksiä lapsilla on laadusta. Esille on nostettu myös työyhteisön viihtyvyys ja työyhteisön yhteiset arvot sekä toimintaperiaatteet. Opinnäytetyön laatuajattelun perustana on Seitsemän Lautupolkua -malli, joka on Turun yliopiston ja Stakesin yhteistyönä syntynyt laadunhallinnan aineisto. (Alaja 2008, 2-5.)

”Laatu lastensuojelun sijaishuollossa” on 2010 valmistunut opinnäytetyö, jonka tuotoksena syntyi laatukäsikirja Kalliopuron hoitokoti Oy:lle, tarkemmin Kalliopuron pienryhmäkodille.

Kalliopuron pienryhmäkoti on kuusipaikkainen lastensuojelun sijaishuollon laitos, joka sijaitsee Sipoossa. Opinnäytetyön tekijät ovat Laura Ahola ja Johanna Ijäs, ja työ tehtiin Laurea-ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa. Opinnäytetyössä etsitään vastauksia kysymyksiin laadusta lastensuojelun sijaishuollossa. Selvityskohteita ovat esimerkiksi mitä laatu on, kuka sitä valvoo ja kuinka laatua voidaan arvioida. Opinnäytetyö sisältää teoreettisen viitekehyksen lisäksi prosessikuvauksen laatukäsikirjan laadinnasta, sekä pohdintaa opinnäytetyöprosessista kokonaisuutena. (Ahola 2010, 2-6.)

”Lastensuojelun laatua kehittämässä, laatukäsikirjan laatiminen Perhekoti Haapakoski Oy:lle” on Helge Haapakosken vuonna 2012 valmistunut opinnäytetyö. Perhekoti Haapakoski Oy on ammatillinen perhekoti, joka sijaitsee Heinolassa. Opinnäytetyö tehtiin Mikkelin Ammattikorkeakoulussa kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa. Sen tavoitteena on kuvata Perhekoti Haapakoski Oy:n organisaatio, kiinnittäen erityistä huomiota sen toiminta- ja kasvatuseriaatteisiin, sekä yhtenäistää perhekodin toimintatapoja tavoitteellisen laatutyön tekemiseksi. Laatukäsikirjassa vastataan kysymyksiin ”mikä on hyvä hoito Perhekoti Haapakoski Oy:ssä ja mistä se muodostuu?” nojaten valtakunnallisiin sijaishuollon laatukriteereihin. (Haapakoski 2012, 2-7.)

6 Toiminnallisen opinnäytetyön toteutus

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Tyypiltään opinnäytetyömme on toiminnallinen. Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämän kehittämistyö, jonka tavoitteena on kehittää käytännön toimintaa ammatillisessa kentässä (Lumme R., Leinonen R., Leino M., Falenius M., Sundqvist L. 2006).

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Armin Varakoti Oy:n kanssa, joten se on työelämlähtöinen. Koska opinnäytetyö toteutettiin tietylle yksityiselle organisaatiolle, tapahtui se organisaation toimintaperiaatteita, arvoja ja kulttuuria kunnioittaen. Tähän liittyivät olennaisesti avoin ja rehellinen yhteistyö organisaation johdon kanssa sekä puolueeton ja ammatillinen työote. Opinnäytetyö toteutettiin salassapitovelvollisuuden puitteissa.

Luvun 6 alaluvut sisältävät opinnäytetyön kehittämistehtävän ja selvityskohteet, laatukäsikirjan teemat, opinnäytetyön aineiston esittelyn, käytettävät tutkimusmenetelmät, luotettavuuteen liittyvät kysymykset sekä opinnäytetyön tulokset ja arvioinnin.

6.1 Opinnäytetyön kehittämistehtävä ja selvityskohteet

Opinnäytetyömme kehittämistehtävä oli laatukäsikirjan kokoaminen opinnäytetyömme tilaajan käyttöön. Kehittämistehtävä määrittyi Armin Varakoti Oy:n esittämästä laatukäsikirjan tarpeesta. Organisaatiossa ei aikaisemmin ole ollut käytössä laatukäsikirjaa.

Tarkemmat selvityskohteemme olivat:

1. Mitä on sijaishuollon laatu Armin Varakoti Oy:ssä?
2. Miten sijaishuollon laatu näkyy Armin Varakoti Oy:n päivittäisessä arjessa?

6.2 Opinnäytetyön aineisto

Hyödynsimme opinnäytetyön toteutuksessa valmista aineistoa, eli Armin Varakoti Oy:n perehdytyskansiota sekä omavalvontasuunnitelmaa, joiden tueksi keräsimme lisää aineistoa haastattelemalla Armin Varakoti Oy:n henkilökuntaa. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Haastattelimme Armin Varakoti Oy:n johtoa ja henkilökuntaa liittyen opinnäytetyömme keskeisiin teemoihin. Keskeisiä teemoja opinnäytetyössämme olivat Armin Varakoti Oy:n toiminta-ajatus, arvot ja toimintaperiaatteet, työyhteisön hyvinvointi, toiminnan runko, omaohjaajatyö, arjen toimintatavat, verkostoyhteistyö, toiminnan arviointi sekä organisaation tavoitteet ja visiot. Valitsimme teemat Armin Varakoti Oy:n perehdytyskansioon sisältöjen sekä Armin Varakoti Oy:n johtoportaan esittämien toiveiden mukaan.

Opinnäytetyössämme käyttämämme aineisto koostui pääasiassa Armin Varakoti Oy:n perehdytyskansioista sekä Armin Varakoti Oy:n omavalvontasuunnitelmasta. Laadimme aineistoa hyödyntäen pohjan laatukäsikirjalle, jota täydensimme keräämämme haastatteluaineiston avulla. Vastauksia selvityskohteisiin saimme lisäksi opinnäytetyöprosessimme aikana tekemistämme henkilöstöhaastatteluista. Opinnäytetyön aineisto koostui näin ollen haastattelujen avulla keräämistämme materiaaleista sekä Armin Varakoti Oy:n perehdytyskansioista ja omavalvontasuunnitelmasta.

Aloitimme aineiston käsittelyn käymällä läpi Armin Varakoti Oy:n omavalvontasuunnitelman ja perehdytyskansion. Läpikäyminen käsitti aineiston lukemisen useaan otteeseen ja pyrkimyksen sisäistää aineistosta esille nousseita asioita. Läpikäymisen jälkeen pyrimme määrittämään aineiston pääteemat käyttäen menetelmänä teemoittelua. Järjestimme teemoittelun avulla aineiston eri teemojen mukaisesti, tarkoituksena löytää kehittämistehtäviin ja tarkempiin selvityskohteisiin vastauksia. Käytimme teemoittelussa koodimerkintöjä, jotka auttoivat hahmotamaan mistä teemasta aineiston missäkin kohdassa puhuttiin myös opinnäytetyöprosessin myöhemmissä vaiheissa. Pyrimme aineiston käsittelyssä selkeään teemoitteluun, jonka vuoksi emme nähneet aiheelliseksi käyttää turhan monisyisiä koodimerkintöjä. (Silius 2008.)

Omavalvontasuunnitelman ja perehdytyskansion teemoittelun jälkeen täydensimme aineistoa teemahaastattelumenetelmää käyttäen. Koodimerkintöjen ansiosta oli helppo hahmottaa, minkä teemojen käsittely jäi aineistossa vähemmälle tai mihin teemoihin liittyvät tiedot olivat puutteellisia. Näistä teemoista keräsimme haastatteluaineistoa haastatteleamalla Armin Varakoti Oy:n johtoporrasta ja henkilökuntaa. Teemahaastatteluiden ei ollut tarkoitus edetä tarkkojen, valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta, vaan kohdentua väljemmin ennalta määrittelemiimme teemoihin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kun myös haastattelussa edettiin teemojen mukaan, oli haastatteluaineisto helppo liittää osaksi muuta teemoihin jaettua aineistoa.

6.3 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyömme toteutettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Käytimme laadullisia tutkimusmenetelmiä, koska keskityimme opinnäytetyössämme Armin Varakoti Oy:n lastensuojelun laadun yksityiskohtaisiin rakenteisiin ja siinä mukana olevien yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteisiin (Metsämuuronen 2001, 14). Näin ollen laadulliset tutkimusmenetelmät soveltuivat meidän opinnäytetyöhömmme.

Aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit on etukäteen määritelty (Aaltola & Valli 2010). Koimme, että käyttämällä teemahaastattelua opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä saimme kerättyä aineistoa tehokkaasti koskien useita ja laajoja teemoja. Laadullinen tutkimuksen ollessa kyseessä, analysoimme ja tulkitsimme aineistoamme laadullisen aineiston analyysimenetelmillä. Sovelsimme analyysitekniikoita keräämämme aineiston sekä oman ajattelu- ja lähestymistavan mukaan.

6.3.1 Teemahaastattelujen toteutus

Toteutimme opinnäytetyön aineistonkeruun teemahaastatteluilla perehdyttyämme ensin valmiiseen aineistoon. Teemahaastatteluissa käsitellyt aiheet valikoituivat sen perusteella, mitkä osa-alueet valmiissa aineistossa jäivät suppeiksi. Haastattelimme Armin Varakoti Oy:n toista johtajaa yhteensä kolme kertaa. Tämän lisäksi teimme ryhmähaastatteluja kuudelletoista Armin Varakoti Oy:n työntekijälle ennalta laaditun kyselylomakkeen pohjalta. Voidaan ajatella, että aineistonkeruun tarkoituksena oli vastata valmiin aineiston puutteisiin. Kun valmiista aineistosta heränneisiin kysymyksiin oli haastattelujen avulla saatu vastaus, oli se merkki siitä, että materiaalia oli kerätty riittävästi. Materiaalin riittävyyteen perustui myös haastattelujen ja haastateltavien lukumäärä.

Käytyämme pintapuolisesti läpi haastatteluista ja kyselylomakkeista saamamme aineistot, käytimme teemoittelua niiden lähempään tarkasteluun. Koodimerkintöjen avulla poimimme

aineistosta olennaisia asioita, ja lajittelimme niitä eri kategorioihin sen mukaan, missä laatukäsikirjan kappaleessa tietoja hyödynnämme. Teemoittelun jälkeen muotoilimme aineiston laatukäsikirjan tyyliin sopivaan muotoon ja liitimme ne osaksi sitä.

6.4 Laadullisen tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat sen siirrettävyys ja sovellettavuus. Tämä tarkoittaa tutkimusaineiston laajempaa kuvailua, jota apuna käyttäen lukija pystyy päättämään kuinka sovellettavia muihin tutkimuskohteisiin tutkimuksen löydökset voivat olla. Luotettavuuteen vaikuttaa lisäksi vahvistettavuus. Vahvistettavuus tarkoittaa käytännössä sitä, että tutkimuksen pohjalta tehdyt tulkinnat saavat muista tutkimuksista tukea. Uskottavuus on tärkeä luotettavuuskriteeri, johon vaikuttaa tutkijan johtopäätösten oikeellisuus ja omat ennako-odotukset, sekä tutkijan subjektiivisuus ja objektiivisuus. Se tarkoittaa sitä, että tutkijan oma persoona on tutkimuksessa mukana, ja hänen tulee silti säilyttää neutraali ote. (Willberg 2009.)

Opinnäytetyömme onnistumisen ja luotettavuuden kannalta tärkein kriteeri oli totuudellisuus. Totuudellisuus tarkoittaa sitä, kuinka paljon tutkijan johtopäätökset vastaavat tutkimuskohteen todellisuutta (Willberg 2009). Opinnäytetyömme tuotos on laatukäsikirja, ja tämä käsikirja taas on pitkälti Armin Varakoti Oy:n toimintakulttuurin kuvausta. Näin ollen on olennaista, että kuvaus on todenmukainen. Mahdollisimman totuudenmukaisen kuvan saamiseksi käytimme pidemmän ajanjakson aineistonkeruuseen.

6.5 Opinnäytetyön tuotokset ja arviointi

Opinnäytetyöprosessimme tuotoksena syntyivät laatukäsikirja ja opinnäytetyöraportti. Erityisesti laatukäsikirjan arviointi on tärkeää, sillä se tulee työelämän käyttöön. Erityisen merkittävää työelämälähtöisessä opinnäytetyössä on yhteistyökumppanin palaute tuotoksista. Arvioimme opinnäytetyötämme kokonaisvaltaisena opinnäytetyöprosessina, emme esimerkiksi pelkkien tuotosten perusteella. Tähän liittyvät yhteistyö työelämän edustajien kanssa, keskinäinen yhteistyömme sekä opinnäytetyöprosessimme erilaiset vaiheet.

6.5.1 Oma arviointi

Opinnäytetyöprosessimme oli pitkäkestoinen. Tarkoituksena oli tuottaa mahdollisimman luotettava, kattava, sovellettava ja selkeä laatukäsikirja yhteistyökumppanimme käyttöön. Opinnäytetyömme suunnittelu vei suurimman osan opinnäytetyöprosessin ajasta, mutta suunnittelutyö oli premissi laadukkaasti työn tuottamiselle. Huolellisesti suunnitellun aikataulun mukaan oli sujuvaa edetä opinnäytetyöprosessissa eteenpäin.

Projektiluontoinen työ on pitkäkestoista, ja siitä syystä usein haastavaa. Avoimuus ja sujuva yhteistyö helpottaa haasteiden kohtaamista ja niistä selviämistä. Oleellista prosessissa oli selkeä työnjako, molempien vahvuuksien huomioiminen sekä kehittämispohjainen työote. Onnistuimme pitämään yhteisen päämäärän mielessämme koko prosessin ajan. Toimintamme jatkuva arviointi mahdollisti työn muotoutumisen mahdollisimman laadukkaaksi. Olimme molemmat sitoutuneita opinnäytetyön tekemiseen, ja jaoimme prosessin aikana omaa osaamistamme parhaamme mukaan.

Yhteistyökumppanimme tukivat opinnäytetyöskentelyämme koko prosessin ajan. Jotta työmme palvelisi tarkoitustaan, oli tärkeää huomioida yhteistyökumppanin toiveet ja ajatukset. Positiivinen palaute sekä rakentava kriittisyys yhteistyökumppanilta prosessin eri vaiheissa mahdollisti työn onnistumisen. Lisäksi olimme itse prosessin aikana rakentavasti kriittisiä ja yhteistyöhaluisia. Työn onnistumisen kannalta tärkeää oli myös opinnäytetyöohjaajamme tuki, apu ja ohjaus.

6.5.2 Yhteistyökumppanin arviointi

Armin Varakoti Oy:n toimitusjohtaja A. Kemppi arvioi (sähköposti 2.3.2016) opinnäytetyöprosessimme onnistumista ja tuotoksia seuraavasti: ”Työ vastaa täsmälleen tilattua työtä. Sisältö ei ole liian abstraktia, vaan yksiköissä tehtävät päivittäiset työt on avattu hyvin konkreettiseksi. Työssä on hyvin pohjustettu yleisellä tasolla asiat, jonka jälkeen ne on konkretisoitu juuri meidän yksikköihimme. Mielestäni lastensuojeluun perehtymätön henkilö pystyy opinnäytetyöhön tutustumisen jälkeen ymmärtämään lastensuojelun maailmaa ja vielä tarkemmin meidän yksiköidemme profiilia lastensuojelun piirissä. Mielestäni yhteistyö on toiminut todella hyvin, vaikka olen ollut hyvin kiireinen ja välillä hyvin vaikeasti tavoitettavasti. Olette hyvin joustavasti ja lyhyellä varoitusaajalla päässeet hoitamaan opinnäytetyöhön liittyviä haastatteluja. Kiitos hyvin tehdystä työstä.”

Lähteet

Painetut lähteet

Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodin valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Lastensuojelulaki 12.2.2010/88

Lastensuojelun keskusliitto ry 2004. Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 18. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto ry.

Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 2. painos. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino Oy.

Nuorisolaki 27.1.2006/72

Saastamoinen, K. 2008. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1

Sähköiset lähteet

Ahola, L. & Ijäs, J. 2010. Laatu lastensuojelun sijaishuollossa. Laurea Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 29.2.2016. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/14916/Ahola_Laura_Ijas_Johanna.pdf?sequence=1

Alaja, E. 2008. ”Matkalla kohti hyvää aikuisuutta”. Laatukäsikirja Melodia Pienryhmäkotiin. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 29.2.2016. http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Jarven-paa2008/e0366f_Jrvenp_Alaja_2008.pdf

Falenius, M., Leino, M., Leinonen, R., Lumme R. & Sundqvist L. 2006. Monimuotoinen/toiminnallinen opinnäytetyö. Virtuaali-ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.5.2015. <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/030906/1113558655385/1154602577913/1154670359399/1154756862024.html>

Ennakkotieto: Lastensuojelu 2015. 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 14.5.2015. <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu>

Haapakoski, H. 2012. Lastensuojelun laatua kehittämässä. Laatukäsikirjan laatiminen Perhekoti Haapakoski Oy:lle. Mikkelin Ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 29.2.2016. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39917/Oppari.pdf?sequence=1>

Lastensuojelun avohuolto. 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 13.5.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto>

Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatus. 2012. Valvira. Viitattu 7.5.2015.
http://www.valvira.fi/files/tiedostot/s/i/Sijaishuollon_valvontaohjelma.pdf

Mitä on lastensuojelu?. 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 13.5.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokirjasto. Viitattu 14.5.2015.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Silius, K. 2008. Teemoittelu ja tyypittely. Tampereen teknillinen yliopisto. Viitattu 14.5.2015.
http://matriisi.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatko-opintosemma/2008/Silius_teemoittelu-tyypittely_141108.pdf

Sosiaalihuoltolaki lisää matalan kynnyksen palveluja. 2014. Tiedote 319/2014. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 1.5.2015.
<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1899857>

Yk:n lapsen oikeuksien yleissopimus. 2015. Lapsenoikeudet.fi. Viitattu 28.2.2016.
<http://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/sopimus-kokonaisuudessaan/#1-artikla>

Willberg, E. 2009. Laadullisen aineiston luotettavuus. Kasvatustieteiden laitos, erityispedagogiikan yksikkö. Viitattu 8.2.2016.
<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/laadullinen>

Julkaisemattomat lähteet

Armin Varakoti Oy:n perehdytyskansio. 2014.

Kemppi, A. 2016. Sähköposti 2.3.2016. Armin Varakoti Oy. Hikiä.

Liitteet

Liite 1 Laatukäsikirja	34
------------------------------	----

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Laatukäsikirja

Armin Varakoti Oy

Laura Kautovaara
Jonna Wejberg

Sisällys

1	Armin Varakoti Oy	3
1.1	Toimipaikka ja ympäristö	3
1.2	Henkilökunta	3
1.3	Toiminta.....	4
1.4	Omavalvonta.....	4
1.5	Palo- ja pelastussuunnitelma.....	5
1.6	Hoitovuorokausihinnan sisältö.....	5
1.7	Dokumentointi ja asiakirjojen säilytys	6
2	Toiminta-ajatus.....	6
3	Armin Varakoti Oy:n yhteiset arvot	7
4	Työntekijöiden toimintaperiaatteet	9
5	Työyhteisön hyvinvointi.....	11
5.1	Perehdytys	11
5.2	Työterveyshuolto.....	11
5.3	Työnohjaus ja työpaikkakokoukset	12
5.4	Kehityskeskustelut	12
5.5	Yhteinen tekeminen	12
5.6	Johtaminen	12
6	Sijoitus Armin Varakoti Oy:hyn	13
6.1	Tiedonkeruu ja arviointi	13
6.2	Ennen sijoitusta	13
6.3	Sijoituksen alkaminen	14
6.4	Sijoituksen jälkeen	15
7	Omaohjaajatyö	15
8	Arjen toimintatavat	16
8.1	Sosiaalisten taitojen harjoitteleminen.....	16
8.2	Koulutyön tukeminen.....	17
8.3	Arkipäivän taitojen harjoittelu ja asointi.....	18
8.4	Vastuunkanto	18
8.5	Yhdessä toimiminen ja harrastukset	19
8.6	Perhetyö, verkostoyhteistyö ja ostopalvelukumppanit	19
8.7	Terveystenhuolto ja hyvinvointi	20
8.8	Poliisit	21
9	Toiminnan arviointi ja asiakaspalaute	21
10	Organisaation tavoitteet ja visiot	21

1 Armin Varakoti Oy

Armin Varakoti Oy on vuonna 2009 perustettu yksityinen pienryhmäkoti. Armin Varakoti Oy:hyn kuuluu kaksi erillistä yksikköä. Armin Varakoti Oy:n asiakkaat ovat huostaanotettuja tai avohuollon tukitoimena sijoitettuja alle 21-vuotiaita lapsia ja nuoria.

1.1 Toimipaikka ja -ympäristö

Armin Varakoti Oy:n yksiköt sijaitsevat Hikiällä ja Järvelässä hyvien kulkuyhteyksien äärellä. Kohtuullisen matkan päässä sijaitsevat Riihimäki, Hyvinkää, Hämeenlinna sekä Järvenpää. Yksiköiden sijainti mahdollistaa nuorten itsenäisen liikkumisen, hyvän opiskelupaikkatarjonnan sekä laajat harrastusmahdollisuudet.

Armin Varakoti Oy:n Hausjärven Hikiän yksikkö on kodinomainen omakotitalo. Yksikkö on seitsemänpaikkainen. Jokaiselle lapselle ja nuorelle löytyy oma huone, jonka lisäksi yksikössä on tilavat yleiset tilat mukaan lukien sauna, kuntosali sekä kriisihuone. Yksikköön sijoitettu lapsi tai nuori saa sisustaa huoneensa haluamallaan tavalla. Tämä lisää viihtyvyyttä ja kodinomaisuutta. Lasten ja nuorten käytössä on runsaasti erilaisia lautapelejä sekä pelikonsoli. Lapset ja nuoret voivat lisäksi käyttää yksikön pihaa ulkoharrastuksiin, joihin yksiköstä löytyy varusteita. Hikiän yksikössä työskentelee kahdeksan työntekijää.

Armin Varakoti Oy:n Järvelän yksikköön on sijoitettu hieman vanhempia lapsia ja nuoria kuin Hikiän yksikköön. Ympäristönä Järvelän yksikkö on enemmän itsenäisyyttä ja omatoimisuutta tukeva. Yksikössä on seitsemän paikkaa, jonka lisäksi vapaana pidetään yhtä kriisipaikkaa. Järvelän yksikössä työskentelee kahdeksan työntekijää, ja sen tiloissa on järjestetty Armin Varakoti Oy:n kotikoulu. Kotikoulussa työskentelee yksi opettaja.

Armin Varakoti Oy:n keskeisiin periaatteisiin kuuluu turvallisuus ja lapsilähtöisyys. Varakodissa pyritään toteuttamaan lapsen tai nuoren etua kuuntelemalla, kannustamalla ja tukemalla tätä omaan elämäänsä liittyvissä ratkaisuissa. Lasten ja nuorten parissa työskennellään kunnioittavasti ja heitä arvostetaan. Aikuiset Armin Varakoti Oy:ssä luovat omalla toiminnallaan lapselle tai nuorelle tunteen siitä, että aikuiset pystyvät huolehtimaan hänen turvallisuudestaan sekä hyvinvoinnistaan, ja että hänen olemassaolostaan iloitaan aidosti.

1.2 Henkilökunta

Kummassakin Armin Varakoti Oy:n yksiköissä työskentelee kahdeksan työntekijää. Ohjaajilla on joko sosiaali- tai terveydenhuoltoalan koulutus. Alempia korkeakoulututkintoja on noin 70% henkilökunnasta. Henkilöstöstä löytyy myös erityisosaamista eri sosiaali- ja terveysalan osa-

alueilta, kuten esimerkiksi päihdetyöstä. Koulutusten lisäksi ohjaajilla on työkokemusta lastensuojelun kentältä. Monipuolinen koulutus- ja kokemustausta onkin yksi Armin Varakoti Oy:n henkilökunnan vahvuuksia. Tavoitteena Armin Varakoti Oy:ssä on yhdistää persoonallinen työote ammatilliseen ja yhdenmukaiseen tapaan toimia. Aikuisten tulee olla aidosti läsnä ja heistä tulee välittyä aitoa kiinnostusta ja arvostusta nuorta tai lasta kohtaan. Työvuorossa tulee aina olla riittävästi henkilökuntaa, jotta jokaisen lapsen tai nuoren huolenpitoon on riittävästi aikaa. Työntekijöiden määrää työvuorossa lisätään joustavasti tarpeen mukaan. Luottamuksellisen hoito- ja kasvatussuhteen syntymisessä olennaista on se, että henkilökunta on pysyvää. Näin ollen on tärkeää, että henkilökunta viihtyy työssään. Työyhteisön toimivuus on osa laadukkaan lastensuojelutyön perustaa, ja tähän on Armin Varakoti Oy:ssä panostettu.

1.3 Toiminta

Armin Varakoti Oy tarjoaa sijoituspaikan 14 huostaan otetulle tai avohuollon tukitoimena sijoitetulle kouluikäiselle lapselle tai nuorelle täysi-ikäisyyteen saakka. Osa laadukkaan lastensuojelutyön perustaa on huolellinen arviointi. Näin ollen pohditaan tarkkaan jokaisen sijoituskyselyn yhteydessä, onko Armin Varakoti Oy oikea paikka kyseessä olevalle lapselle tai nuorelle. Arvioinnissa pyritään selvittämään, pystytäänkö tarjoamaan sellaista hoivaa ja huolenpitoa, josta on lapselle tai nuorelle todellista hyötyä. Lisäksi punnitaan, sopiiko lapsi tai nuori osaksi jo olemassa olevaa yhteisöä.

Armin Varakoti Oy tarjoaa myös jälkihuoltoa sijoituksen päättymisen jälkeen. Jälkihuoltosopimus laaditaan yhteistyössä nuoren ja tämän sosiaalityöntekijän kanssa. Sopimus laaditaan yksilöllisesti niin, että se vastaa nuoren omia tarpeita ja toivomuksia. Myös Armin Varakoti Oy:n rooli jälkihuoltovaiheessa määritellään tapauskohtaisesti. Mikäli itsenäistyvällä nuorella ilmenee tarvetta ammatilliselle tukihenkilötoiminnalle, järjestyy se Armin Varakoti Oy:n taholta. Tilattavissa on niin yksilöllisiä tukitoimia erilaisissa elämäntilanteissa oleville nuorille, kuin pienimuotoista perhetyötä tukitoimien parissa olevien nuorten perheille. Jälkihuoltopalveluja tarjotaan 21 ikävuoteen saakka.

1.4 Omavalvonta

Armin Varakoti Oy:llä on omavalvontasuunnitelma, jossa on määritelty tavaran hankintaan ja varastointiin, elintarvikkeiden käsittelyyn, valmistukseen ja tarjoiluun, siivoukseen, astioiden pesuun, tuholaistorjuntaan, jätehuoltoon, yleiseen hygieniaan sekä erilaisiin poikkeustilanteisiin liittyvät asiat. Jokaisella Armin Varakoti Oy:ssä työskentelevällä henkilöllä on hygienia-passi. Sekä Hikiän että Järvelän yksiköissä on omat omavalvontavastaavat. Omavalvontasuunnitelma tarkastetaan vuosittain ja päivitetään tarpeen mukaan.

1.5 Palo- ja pelastussuunnitelma

Armin Varakoti Oy:n kiinteistöjen pelastussuunnitelmat sisältävät tiedot kiinteistöistä sekä vesisulkujen, sammutusvälineistöjen sekä ensiapupakkausten sijainnit. Suunnitelmissa on nimetty kunkin yksikön turvallisuusvastaavat. Palo- ja pelastussuunnitelmissa käsitellään mahdollisia vaaratilanteita, niiden vaikutuksia sekä toimenpiteitä mahdollisten vaaratilanteiden ehkäisemiseksi. Myös ensiapuohjeistukset sisältyvät palo- ja pelastussuunnitelmiin. Jokainen Armin Varakoti Oy:ssä työskentelevä henkilö on suorittanut ensiapu 1 ja 2 kurssit, ja on täten ensiaputaitoinen. Palo- ja pelastussuunnitelma on palotarkastajan tarkastama ja hyväksymä.

1.6 Hoitovuorokausihinnan sisältö

Hoitovuorokausihinta Armin Varakoti Oy:ssä on jaettu kuuteen osa-alueeseen.

1. Lapsen tai nuoren hoito ja kasvatus

Lapsen tai nuoren hoito ja kasvatus perustuu yksilölliseen ja tavoitteelliseen suunnitelmaan. Suunnitelma sisältää laajemman asiakassuunnitelman, lyhyen ja pitkän tähtäimen kehityssuunnitelmat, tulohaastattelukyselyn sekä läheisverkoston kartoituksen. Lapsen tai nuoren hoidossa ja huolenpidossa olennaista on tämän turvallisuuden takaaminen, tarpeenmukainen valvonta vapaa-ajalla sekä valvonta luvattoman poistumisen estämiseksi.

2. Kuljetuspalvelut

Kuljetuspalveluilla tarkoitetaan kaikkia lapsen tai nuoren tarvitsemia kuljetuksia. Näitä ovat terapiakuljetukset, kuljetukset harrastuksiin tai kavereiden luokse, lomakuljetukset kotiin tai vaihtoehtoisesti kustannusten korvaaminen julkisia kulkuvälineitä käyttäen sekä luvattoman poistumisen jälkeinen takaisinhaku tarpeen mukaan.

3. Terveystenhoito

Terveystenhoidon kustannuksiin kuuluvat lapsen tai nuoren lyhytaikainen kuuriluontoinen lääkitys, särkylääkkeet, raskauden ehkäisy, päihde- ja huumetestaus, perushammashuolto sekä sairauksien hoito ja seuranta. Terveystenhoito on järjestetty pääasiassa yksityisellä sektorilla.

4. Lapsen perustarvikkeet

Lapsen tai nuoren perustarvikkeisiin lukeutuu vaatetus, parturi tai kampaaja, viikko- tai kuukausiraha, urheilu- ja harrastusvälineet, riittävä ja monipuolinen ruokailu allergiat huomioiden sekä ruokaraha lomien aikana.

5. Perhetyö

Sijoituksen aikaiseen perhetyöhön kuuluu tiivis työskentely ja yhteydenpito lapsen tai nuoren perheen kanssa. Armin Varakoti Oy tarjoaa perheille tukea kotilomien aikana ympärivuorokautisesti. Vanhempia tuetaan kasvatusprosessissa, ja perheen tai lähiverkoston tapaamiset pyritään mahdollistamaan aina tarpeen mukaan. Perhetyöhön sisältyy lisäksi sijoitettavan lapsen tai nuoren sekä tämän vanhempien tutustumiskäynnit yksikköön ennen sijoitusta sekä sen aikana sopimuksen mukaisesti. Perhetyön piiriin lasketaan myös kolmikantakeskustelut ja vapaamuotoisemmat keskustelut perheen kanssa.

6. Koulukustannukset

Lapsen tai nuoren koulukustannuksiin sisältyy koulukirjat, opiskelutarvikkeet, koulukuljetukset sekä erilaiset retkimaksut ja leirikoulut. Koululuokka sijaitsee Järvelän yksikössä, ja kotikoulussa työskentelee yksi opettaja.

1.7 Dokumentointi ja asiakirjojen säilytys

Armin Varakoti Oy:ssä kirjataan tietoja lapsen tai nuoren henkilökohtaiseen raporttiin päivittäin. Dokumentoinnin tulee olla informatiivista ja sen tulee perustua faktatietoihin. Kun sijoitus päättyy, toimitetaan raportit lapsen tai nuoren asioista vastuussa olevalle sosiaalityöntekijälle. Lasten ja nuorten henkilökohtaisten raporttien lisäksi Armin Varakoti Oy:ssä dokumentoidaan muun muassa yhteisö- ja työpaikkakokouksissa sovitut asiat. Salassa pidettävät asiakirjat säilytetään asianmukaisesti lukitussa tilassa.

2 Toiminta-ajatus

Armin Varakoti Oy:n toiminnan tarkoituksena on vaikuttaa lapsen tai nuoren tilanteeseen pysyvästi ja kokonaisvaltaisesti. Turvallinen kasvuympäristö ja aikuisten läsnäolo edesauttaa terveeksi ja tasapainoiseksi yksilöksi kasvamista. Toiminnan vaikutuksia pyritään seuraamaan kuukausittaisilla raporteilla, joihin kirjataan tietoja esimerkiksi psyykkisestä ja fyysisestä terveydentilasta sekä koulunkäynnin sujuvuudesta. Raportin tarkoituksena on informoida paitsi Armin Varakoti Oy:n henkilökuntaa, myös lapsen tai nuoren asioista päättävää sosiaalityöntekijää sekä lapsen tai nuoren vanhempia tämän tilanteesta.

Armin Varakoti Oy:n toiminnan perustana on lapsen tai nuoren etu ja tämän osallisuus. Osallisuus merkitsee sitä, että lapsi tai nuori saa vaikuttaa omaa elämäänsä koskevissa päätöksissä. Pohja Armin Varakoti Oy:n toiminta-ajatukselle löytyy lastensuojelulaista, joka korostaa lapsen osallisuutta ja ikätason huomioivaa kuulemistä.

Armin Varakoti Oy:ssä lapset ja nuoret saavat osallistua arjessa tehtäviin ratkaisuihin, kuten seuraamusten määrittelyyn. Tätä kautta lapsi tai nuori oppii arvioimaan omia tekojaan sekä

niistä aiheutuvia seuraamuksia. Tärkeää on kuitenkin se, että vastuu ja lopullinen päätäntävalta säilyvät aikuisella. Näin ollen osallisuudesta ei seuraa turvattomuuden tunnetta, eikä lapsi tai nuori joudu tekemään liian suuria päätöksiä itsenäisesti.

Jokaiselle lapselle ja nuorelle laaditaan yksilölliset tavoitteet sijoituksen ajaksi. Myös osallisuuden astetta tulee punnita jokaisen lapsen tai nuoren kohdalla erikseen, sillä esimerkiksi erilaiset kokemustaustat vaikuttavat siihen millä tavalla omista asioista kyetään päättämään. Sijoituksen aikaisia tavoitteita seurataan säännöllisesti tapahtuvalla arvioinnilla. Arviointi keskittyy lapsen tai nuoren omaohjaajan kuukausittain laadittavaan raporttiin. Raportti toimitetaan lapsen tai nuoren sijoittaneelle sosiaalityöntekijälle, lapsen tai nuoren vanhemmille sekä lapselle tai nuorelle itselle.

Tärkeänä osana Armin Varakoti Oy:n toiminta-ajatusta on koulunkäynnin tukeminen. Mahdollisuus opiskella kotona järjestetään niille lapsille ja nuorille jotka emotionaalisten tai sosiaalisten vaikeuksien takia hyötyvät kotikoulusta. Näin opiskeluilmapiiri voidaan luoda yksilölliset tarpeet huomioiden. Kotikoulussa panostetaan perusvalmiuksien vahvistamiseen. Hikiän yksikössä on enemmän kotikoulua tarvitsevia, joten se on järjestetty Järvelän yksikössä. Kun kotikoulu on sijoitettu muualle kuin omaan yksikköön, saadaan lapselle tai nuorelle rutiiniksi jokatäpäiväinen kouluun lähteminen.

Oleellinen osa toiminta-ajatusta on myös toiminallisuus. Lapsia ja nuoria kannustetaan uusien elämysten hankkimisessa. Toiminnan kautta lapsi tai nuori löytää itsestään uusia vahvuuksia ja kokee onnistumisia. Toiminnallisuutta tuetaan mahdollistamalla lapselle tai nuorella erilaiset harrastukset, sekä luomalla suotuisat puitteet erilaiselle toiminnalle yksiköiden sisällä.

3 Armin Varakoti Oy:n yhteiset arvot

Armin Varakoti Oy:n yhteisiä arvoja on listattu kymmenen.

1. Kodinomaisuus

Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset tulevat usein epävarmoista oloista. Tämän takia tärkeä osa kodinomaisuuden käsitettä on turvallisuus ja ennalta-arvaamattomuuden puuttuminen. Rutiinit, normaaliuden kokemukset, yhdessä tekeminen ja turvalliset aikuiset ympärillä luovat omalta osaltaan kodinomaista ilmapiiriä. Kodinomaisuus Armin Varakoti Oy:ssä merkitsee esimerkiksi sitä, että lapsen tai nuoren saapuessa tämän huoneessa on olemassa perustarvikkeet, joita tämä saa täydentää omien mieltymystensä mukaisesti. Armin Varakoti Oy:n yksiköt ovat niihin sijoitettujen lasten ja nuorten koti, ja kodista ja sen siisteydestä yhdessä huolehtiminen lisää kodinomaisuuden tunnetta.

2. Yksilöllisyys

Lasten ja nuorten kokemustausta ja persoonallisuus huomioidaan heidän huolenpidossaan. Säännöt sovitaan yksilöllisesti edellä mainitut asiat huomioiden. Lasten ja nuorten yksityisyyttä kunnioitetaan, ja heillä on oikeus olla rauhassa. Armin Varakoti Oy:ssä järjestetään nuorisokokouksia, joissa lapset ja nuoret saavat kertoa mielipiteitä ja toiveita yhteisiin asioihin liittyen.

3. Osallisuus

Lapset ja nuoret osallistuvat omaa elämäänsä koskevien päätösten tekoon. Heidän kanssaan keskustellaan ja neuvotellaan arjen asioista. Mahdolliset seuraamukset sovitaan ja määritellään yhdessä. Mikäli aikuinen joutuu tekemään päätöksiä itsenäisesti, tulee ne perustella lapselle tai nuorelle rationaalisesti. Lapsille ja nuorille annetaan vastuuta iän ja kehitystason mukaisesti.

4. Positiivisuus

Armin Varakoti Oy:n yksiköissä vallitseva ilmapiiri on avoin ja positiivinen. Ilmapiiri heijastuu myös työntekijöiden työotteeseen ja näkyy arjessa. Hyvän ilmapiirin ylläpitämisestä ovat vastuussa niin yksiköissä asuvat lapset ja nuoret kuin niissä työskentelevät aikuisetkin. Ilmapiirin tulee olla sellainen, jossa jokainen lapsi ja nuori pystyy rakentamaan omaa itsetuntoaan ja olemaan oma itsensä. Lapsia ja nuoria kannustetaan tekemään asioita, joista he saavat onnistumisen kokemuksia ja iloa elämään. Lapsille ja nuorille ilmaistaan, että he ovat toivottuja ja haluttuja.

5. Tavoitteellisuus

Sijoituksen alussa sovitaan yhteisesti lapsen tai nuoren sijoitusjakson tavoitteet. Nämä tavoitteet pyritään saavuttamaan järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti. Tavoitteita ei aseteta vain lapsille ja nuorille, vaan myös Armin Varakoti Oy:n henkilökunta asettaa omalle työlleen tavoitteita. Tavoitteiden asettaminen on edellytys onnistumiselle.

6. Luottamuksellisuus

Onnistuneen sijoitusjakson perusedellytyksiin kuuluu luottamus lapsen tai nuoren ja työntekijöiden välillä. Luottamuksen tulee toimia vastavuoroisesti, eli lupaukset pidetään moimmin puolin. Luottamuksellisuuteen kuuluu myös se, että asioita käsitellään yksikön sisällä asianomaisten kesken.

7. Aitous

Laadukkaan ohjaustyön taustalla on aito kiinnostus ja arvostus ympäröiviä ihmisiä kohtaan, toisista välittäminen sekä tunteiden avoin osoittaminen. Lämmin ja empaattinen

työote on avainasemassa Armin Varakoti Oy:ssä. Myös lapsille ja nuorille korostetaan aitouden ja avoimuuden merkitystä. Armin Varakoti Oy:n henkilökunnan aitous ja aito välittäminen on paras esimerkki lapsille ja nuorille.

8. Kunnioittaminen

Ihmisläheistä työtä tehdessä kohtaa erilaisia ihmisiä, ja näin ollen erilaisia arvomaailmoja. Armin Varakoti Oy:ssä vältetään omakulttuurikeskeistä ajattelua, ja kunnioitetaan ihmistä mahdollisista arvoriistiriidoista riippumatta. Kunnioittamiseen liittyy erilaisuuden hyväksyminen. Myös kunnioituksen tulee olla molemminpuolista lasten ja nuorten sekä työntekijöiden välillä.

9. Vastuullisuus

Armin Varakoti Oy:n työntekijät ovat vastuussa tekemästään työstä, sekä omalta osaltaan yhteisestä ilmapiiristä. Vastuullisuuden ja omista asioista huolehtimisen merkitystä pyritään korostamaan lapsille ja nuorille päivittäin. Vastuullisuuden oppiminen liittyy olennaisesti aikuiseksi kasvamiseen, sillä se tuo mukanaan myös erilaisia vapauksia.

10. Oikeudenmukaisuus ja johdonmukaisuus

Armin Varakoti Oy:ssä asuvien lasten ja nuorten kokemustausta huomioon ottaen on tärkeää, että siellä työskentelevät aikuiset toimivat johdonmukaisesti ja oikeudenmukaisesti. Oikeudenmukaisuus näkyy siinä, että kaikkia kuunnellaan ja kaikilla on yhtäläinen oikeus ilmaista mielipiteensä.

4 Työntekijöiden toimintaperiaatteet

Työntekijöiden toimintaperiaatteita on määritelty yhteensä seitsemän.

1. Sitoutuminen

Armin Varakoti Oy:n työntekijät ovat sitoutuneita pitkäjänteiseen kasvatustyöhön. Yhteisiä käytäntöjä noudatetaan ja sovitusta asioista pidetään kiinni. Sitoutuminen näkyy myös ohjaustilanteissa niin, ettei niitä jätetä kesken vaan viedään loppuun asti. Jokainen työntekijä saa tehdä ohjaustyötä omalla tyylillään, mutta kuitenkin yhtä köyttä vetäen. Sitoutuminen ei näy pelkästään suhteessa lapsiin ja nuoriin, vaan myös työntekijöiden kesken. Sitoutuminen työhön merkitsee joustavuutta ja kykyä mukautua muuttuviin tilanteisiin.

2. Aikuisuus

Työntekijät toimivat johdonmukaisesti ja oikeudenmukaisesti suhteessa lapsiin ja nuoriin, mutta myös suhteessa toisiinsa. Aikuiset Armin Varakoti Oy:ssä kykenevät ottamaan vastaan lasten ja nuorten negatiiviset tunteet, ja toimivat turvallisina ja luotettavina kasvat-tajina, sekä ovat läsnä kaikissa tilanteissa. Aikuisuuteen kuuluu omien sanojen takana py-syminen, sekä kyky myöntää omat virheensä.

3. Kokonaisuuden hallinta

Kasvatustyössä tavoitteellisuus ja kokonaisvaltaisuus ovat avainasemassa. Pienilläkin yksi-tyiskohdilla on vaikutus lasten ja nuorten arjen sujuvuuteen. Työntekijät Armin Varakoti Oy:ssä kykenevät pitämään lasten ja nuorten sijoitusjaksoille asetetut tavoitteet mieles-sään ja refleктоimaan omaa toimintaa. Kaikessa suunnittelussa ja toiminnassa huomioi-daan lasten ja nuorten yksilöllinen kokemustausta. Kokonaisuuden hallinta ei tarkoita pel-kästään nuorten ja heihin liittyvien asioiden tuntemusta, vaan myös lastensuojelun sijais-huollon periaatteiden tuntemusta.

4. Tunnollisuus ja oma-aloitteisuus

Armin Varakoti Oy:ssä kaikki työtehtävät kuuluvat kaikille työntekijöille. Niihin tartutaan niiden luonteesta huolimatta, ja ne pyritään tekemään mahdollisimman huolellisesti. Oman työn hallinta on merkittävässä roolissa, kun erilaisia ja monipuolisia työtehtäviä työvuorossa on runsaasti. Sijaishuollossa tehtävä työ vaatii itsenäistä otetta ja oma-aloit-teisuutta. Itseohjautuvuuteen kykenevät myös kaikki Armin Varakoti Oy:n työntekijät.

5. Hyvä työtoveruus

Sijaishuollossa tehtävä työ on ennen kaikkea tiimityötä. Työntekijät Armin Varakoti Oy:ssä tukevat toisiaan, ja pyrkivät positiivisen ilmapiirin säilyttämiseen. Hyväksi koetut toimintatavat tuodaan esille ja jaetaan muiden työntekijöiden kanssa. Toisia kuunnellaan ja pyritään ymmärtämään erimielisyyksistä huolimatta. Työyhteisössä huomataan työnte-kijöiden vahvuusalueet, ja näitä vahvuuksia käytetään mahdollisuuksien mukaan laaduk-kaan kasvatustyön saavuttamiseksi.

6. Reagointi

Kasvatustyössä olennaista on asioihin puuttuminen ja välitön reagointi. Nämä ovat ohjaus-työssä toimivien työntekijöiden perustehtäviä. Ohjaajat Armin Varakoti Oy:ssä antavat ai-kuisina selkeät ja ymmärrettävät ohjeet lapsille ja nuorille koskien heidän toimintaansa. Reagoimattomuus koetaan usein merkinä siitä, että toiminta tai teko on hyväksyttävää. Tilanteisiin ja sopimattomaan toimintaan puuttumatta jättäminen on siis selkeä kannan-otto, johon työntekijöiden ei tule sortua. Reagointiin kuuluu myös kyky ennakoida tilan-teita ja toimia jo ennen mahdollisen konfliktin syntymistä. Reagointia on looginen toiminta tilanteen vaatimalla tavalla.

7. Huolellisuus

Työntekijät toimivat työssään huolellisesti ja tarkasti. Runsaasti huolellisuutta vaativiin työtehtäviin, kuten kirjaamiseen ja yhteistyökumppaneiden kanssa toimimiseen, panostetaan erityisellä tarkkuudella. Kirjaukset tehdään yksityiskohtaisesti, ja ohjaajat käyttävät tarvittaessa apuvälineitä muistamiseen. Tämä on osa ammatillisuutta, ja helpottaa huomattavasti tiimityötä. Huolellisuus on edellytys arjen säännönmukaisuudelle ja sujuvuudelle.

5 Työyhteisön hyvinvointi

Laadukkaan kasvatustyön perustana toimii sitoutunut, motivoitunut ja hyvinvoiva työyhteisö. Armin Varakoti Oy:ssä tärkeänä pidetään sitä, että henkilökunta kokee voivansa vaikuttaa ja pitää työpanostaan tärkeänä. Kun työntekijät viihtyvät työssään, ovat työsuhteetkin suuremmalla todennäköisyydellä pitkäaikaisia. Tämä on lastensuojelun ja erityisesti sijaishuollon kentässä ensisijaisen tärkeää, sillä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta avainasemassa ovat pitkäaikaiset ja luottamukselliset ihmissuhteet. Työyhteisön jäsenten fyysistä ja henkistä hyvinvointia pyritään kartoittamaan ja tukemaan säännöllisesti.

5.1 Perehdytys

Uuden työntekijän perehdyttäminen pyritään aina suunnittelemaan ja toteuttamaan yksilöllisesti huomioiden esimerkiksi erilaiset oppimistyyli. Tavoitteena on, että ensimmäisen kahden työviikon ajan uusi työntekijä saa kulkea perehdyttäjänsä rinnalla ylimääräisenä työntekijänä. Perehdytysjakso ei kuitenkaan rajoitu näihin kahteen viikkoon, vaan uudelle työntekijälle annetaan riittävästi aikaa tutustua lapsiin ja nuoriin, talon tapoihin, työtä ohjaaviin arvoihin sekä perehdytyksessä käytettävään kirjalliseen materiaaliin. Armin Varakoti Oy:ssä on käytössä perehdytyskansion lisäksi perehdytyslomake, johon merkitään mitä asioita perehdytyksessä on käyty läpi. Uuden työntekijän perehdyttäminen ei ole oppimisen paikka vain perehtyjälle, vaan myös työyhteisölle. Uudelta työntekijältä voi saada arvokkaita ideoita ja uudenlaisia toimintamalleja oma työn tueksi.

5.2 Työterveyshuolto

Armin Varakoti Oy:n henkilökunnan työterveyshuolto on järjestetty Terveystalossa. Työsuhteen alussa työntekijät käyvät työhöntulotarkastuksessa. Lisäksi työntekijöiden jaksamista kartoitetaan vuosittain terveydenhoitajan vastaanotolla. Kolmivuorotyön ollessa kyseessä, on erityisen tärkeää huolehtia työntekijöiden jaksamisesta.

5.3 Työnohjaus ja työpaikkakokoukset

Armin Varakoti Oy:ssä järjestetään työnohjausta kuukausittain. Työnohjauksessa käydään läpi työyhteisön perustehtävään ja hyvinvointiin liittyviä asioita, sekä mahdollisia ongelmakohtia esimerkiksi asiakkaiden ohjauksessa. Työntekijöille järjestetään tarvittaessa myös yksilötyönohjausta. Työnohjauksen tavoitteena on antaa työntekijöille välineitä ja voimavaroja omaan työhön. Armin Varakoti Oy:n henkilökunta osallistuu alan täydennyskoulutuksiin.

Työpaikkakokouksia järjestetään Armin Varakoti Oy:ssä viikoittain. Niiden tavoitteena on ylläpitää ja edistää työyhteisön hyvinvointia ja toimivuutta. Kokouksissa käsitellään muun muassa seuraavan viikon tapahtumia ja lasten ja nuorten asioita, sekä suunnitellaan tulevaa toimintaa. Kokousten tarkoituksena on myös tarjota työntekijöille mahdollisuus yhteiselle keskustelulle ja yhdessäololle rentoutuneessa ilmapiirissä.

5.4 Kehityskeskustelut

Armin Varakoti Oy:n työntekijöille järjestetään kehityskeskusteluja kerran vuodessa. Kehityskeskustelu käydään erillisen lomakkeen pohjalta. Johtaja tekee kehityskeskustelusta yhteenvedon, jota voidaan verrata edellisvuonna tehtyyn. Näin voidaan seurata sekä työntekijän että johtajan edistymistä sekä havaita vuoden aikana tapahtuneita muutoksia.

5.5 Yhteinen tekeminen

Hyvän yhteishengen ylläpitämiseksi sekä työnteon vastapainoksi työntekijöille järjestetään Armin Varakoti Oy:n toimesta yhteistä tekemistä kahdesti vuodessa. Yhteinen tekeminen voi olla mitä tahansa, olennaista on että kaikki työyhteisön jäsenet saavat osallistua sen suunnitteluun. Usein yhteinen tekeminen on toiminnallista, myös fyysistä työkykyä tukevaa toimintaa, liittyen esimerkiksi liikuntaan.

5.6 Johtaminen

Tiivistä yhteistyötä tekevässä työyhteisössä hyvän johtajan merkitys korostuu. Johtaja kertoo omalla esimerkillään kuinka työyhteisön yhteisiä arvoja tuodaan esille arjessa. Hyvä johtaja on työntekijöidensä käytettävissä ja toimii työyhteisön parhaaksi. Johtajan tulee osata kertoa näkemyksensä vaikeissakin tilanteissa, ja pysyä sanojensa takana. Virheen sattuessa johtajan on osattava myöntää erehdyksensä. Johtaja auttaa työntekijöitä näkemään ja hahmottamaan oman merkityksensä osana työyhteisöä sekä toimimaan yhteistyössä. Johtaja määrittelee omalla esimerkillään työyhteisön keskustelukulttuuria ja ilmapiiriä.

6 Sijoitus Armin Varakoti Oy:hyn

Sijoitus Armin Varakoti Oy:hyn alkaa tiedonkeruulla ja arvioinnilla. Mikäli sijoitukseen päädytään näiden vaiheiden jälkeen, alkaa sijoituksen valmistelu ja itse sijoitus. Näissä vaiheissa toimitaan tiettyjen toimintaperiaatteiden mukaisesti. Sijoituksen jälkeen menetellään lapsen tai nuoren toiveiden mukaan.

6.1 Tiedonkeruu ja arviointi

Kun lapsi tai nuori sijoitetaan kodin ulkopuolelle asumaan, on tärkeää varmistaa että sijoituspaikka kykenee vastaamaan lapsen tai nuoren tarpeisiin. Tämän takia lapsen tai nuoren saapumisprosessi alkaa aina tiedonkeruulla. Tietoja lapseen tai nuoreen liittyen kerätään sosiaalitoimelta ja lapsen tai nuoren mahdollisesta aikaisemmasta sijoituspaikasta. Tärkeitä ennen sijoitusta määriteltäviä asioita ovat lapsen tai nuoren;

- 1) Lastensuojeluhistoria
- 2) Rikos- tai päihdetausta
- 3) Kiinnostuksen kohteet ja harrastukset
- 4) Motivaatio sijoitukseen
- 5) Perhetilanne sekä muu lähiverkosto
- 6) Koulunkäynnin sujuminen
- 7) Terveystila
- 8) Toiminta ja pärjääminen arjessa

Kun tiedot koskien lapsen tai nuoren taustoja on kerätty, käydään ne läpi yhteisesti Armin Varakoti Oy:n työntekijöiden kesken. Tietojen perusteella arvioidaan, soveltuuko lapsi tai nuori sijoitettavaksi Armin Varakoti Oy:hyn, ja kykeneekö työyhteisö tarjoamaan lapsen tai nuoren tarpeiden mukaista huolenpitoa. Arvioinnissa on otettava huomioon myös onko lapsen tai nuoren tarvitsemat muut palvelut saatavilla Armin Varakoti Oy:n lähialueelta. Lisäksi on arvioitava, sopiiko lapsi tai nuori jo olemassa olevan yhteisön jäseneksi.

Yksikön oman arvioinnin jälkeen arvioidaan yhdessä sijoittavan sosiaalityöntekijän kanssa vastaako Armin Varakoti Oy:n tarjoamat palvelut lapsen tai nuoren tarpeita. Mikäli arvioinnin aikana todetaan näin olevan, tehdään alustava päätös sijoituksesta. Tämän jälkeen alkaa lapsen tai nuoreen tutustuminen. Tämä tapahtuu joko lapsen tai nuoren vieraillessa Armin Varakoti Oy:ssä, tai Armin Varakoti Oy:n ohjaajien vieraillessa lapsen sen hetkisessä asuinpaikassa.

6.2 Ennen sijoitusta

Kun päätös sijoituksesta on tehty, informoidaan muita Armin Varakoti Oy:ssä asuvia lapsia ja nuoria uudesta tulokkaasta. Heidän kanssaan käydään alustavasti läpi, kuinka uusi tulokas vastaanotetaan. Lasten ja nuorten joukosta valitaan yksi henkilö, joka on vastuussa uuden tulokkaan tervetulleeksi toivottamisesta.

Ennen varsinaista Armin Varakoti Oy:hyn muuttamista järjestetään lapselle tai nuorelle mahdollisuus viikonloppuvierailuun Armin Varakoti Oy:ssä. Viikonlopun aikana lapsi tai nuori saa esimerkiksi esittää toiveitaan oman huoneen sisustuksesta sekä tutustua paikkoihin. Ennen sijoitusta Armin Varakoti Oy:n ohjaajat ovat yhteydessä lapsen tai nuoren vanhempiin, ja pyrkivät vastaamaan sijoituksesta heränneisiin kysymyksiin ja tunteisiin. Lisäksi lapselle tai nuorelle nimetään omaohjaaja jo ennen Armin Varakoti Oy:hyn saapumista.

6.3 Sijoituksen alkaminen

Kun lapsi tai nuori saapuu Armin Varakoti Oy:hyn, on paikalla tälle nimetty omaohjaaja sekä tarpeellinen määrä henkilökuntaa. Näin omaohjaajan on mahdollista olla uuden lapsen tai nuoren käytettävissä. Saapumiseen liittyviin kysymyksiin ja tunteisiin paneudutaan ottaen huomioon lapsen tai nuoren ikätason sekä kokemustaan. Lasta tai nuorta kannustetaan heti sijoituksen alkuvaiheessa tutustumaan sekä muihin Armin Varakoti Oy:ssä asuviin lapsiin ja nuoriin että siellä työskentelevään henkilökuntaan. Sijoituksen alkaessa sijoittavan kunnan ja Armin Varakoti Oy:n välillä tehdään puitesopimus. Puitesopimusta käytetään silloin, kun kunta ei kilpailuta lastensuojelupalveluja. Lisäksi järjestetään asiakassuunnitelmanneuvottelu, johon osallistuu lapsi tai nuori, sijoittava sosiaalityöntekijä, lapsen tai nuoren vanhemmat sekä Armin Varakoti Oy:n edustajat.

Heti sijoituksen alkuvaiheessa pyritään kartoittamaan lapsen tai nuoren läheisverkosto. Lapsi tai nuori saa toteuttaa verkostokartan haluamallaan tavalla, kunhan siitä käy ilmi kenet tämä kokee läheiseksi ja tärkeäksi. Omaohjaaja käy läpi lapsen tai nuoren kanssa valmiin verkostokartan. Läheisverkoston kartoitus toimii luontevana vuorovaikutuksellisenä välineenä tutustuessa lapseen tai nuoreen. Läheisverkoston kartoitus on tärkeä tehdä, jotta lapselle tai nuorelle pystytään mahdollistamaan kaikkien merkittävien ihmissuhteiden säilyttäminen sijoituksen aikana.

Kun lapsi tai nuori on asettunut taloksi, annetaan hänelle tulohaastattelukysely täytettäväksi. Kysely sisältää Armin Varakoti Oy:n yhteiset säännöt. Lapsi tai nuori saa täyttää tulohaastattelukyselyn itsenäisesti, mutta sen toteutuksessa huomioidaan lapsen tai nuoren ikä- ja kehitystaso. Näin ollen joitakin kysymyksiä voidaan jättää kokonaan kysymättä, tai kysely voidaan toteuttaa haastatteluperiaatteella. Kun lapsi tai nuori on vastannut kyselyyn, käydään se läpi yhdessä omaohjaajan kanssa. Olennaista on, että säännöt käydään kohta kohdalta läpi, ja

lapsi tai nuori sitoutuu noudattamaan niitä sijoituksen aikana. Tulohaastattelukysely on melko laaja, joten omaohjaaja kirjaa sitä läpikäydessä ylös keskustelussa ilmi käyneitä olennaisia asioita. Kirjauksista tehdään yhteenveto. Yhteenvetoa hyväksikäyttäen voidaan myöhemmin sijoituksen aikana arvioida mahdollisia muutoksia lapsen tai nuoren elämässä.

Sijoituksen alkuvaiheessa laaditaan lapselle tai nuorelle kehityssuunnitelma. Suunnitelman tulee sisältää lyhyen ja pitkän tähtäimen kehitystavoitteita. Lapsen tai nuoren tulee itse osallistua tavoitteiden määrittelyyn, mutta tavoitteita voi nousta esille myös tämän vanhemmilta tai työryhmästä. Lyhyen tähtäimen tavoitteet asetetaan alle kahden kuukauden päähän, ja pitkän tähtäimen tavoitteet yli kahden kuukauden päähän. Lapsi tai nuori määrittelee yhdessä omaohjaajan kanssa tavoitteiden lisäksi myös keinot ja voimavarat, joilla tavoitteisiin päästään. Tavoitteiden määrittämisen yhteydessä sovitaan päivämäärä, jolloin niiden saavuttamista arvioidaan. Jotta lapsi tai nuori saisi onnistumisen kokemuksia, on tärkeää että tavoitteet ovat realistisia.

Kuukauden lopussa omaohjaaja laatii lapsen tai nuoren sijoittaneelle sosiaalityöntekijälle yhteenvedon kuukauden kuulumisista. Yhteenveto sisältää koulunkäyntiin, terveydentilaan, perheeseen, kavereihin, harrastuksiin sekä mielialaan liittyviä havaintoja ja oleellisia asioita. Lapsi tai nuori saa halutessaan lukea sosiaalityöntekijälle lähetettävän yhteenvedon. Kuukausittaisen raportoinnin tarkoituksena on pitää lapsen tai nuoren sijoittanut sosiaalityöntekijä ajan tasalla tämän tilanteesta.

6.4 Sijoituksen jälkeen

Kun lapsen tai nuoren sijoitus Armin Varakoti Oy:ssä päättyy, saa tämä vapaasti ilmaista toiveensa mahdollisesta yhteydenpidosta. Mikäli lapsi tai nuori haluaa sijoituksen päättyttyä olla yhteydessä yksikköön, on se ilman muuta mahdollista. Lapsi tai nuori on tervetullut yksikköön, vaikka sijoitus olisikin päättynyt. Tarpeen vaatiessa on myös mahdollista järjestää niin sanottuja intervallijaksoja, jossa itsenäistynyt nuori muuttaa takaisin yksikköön väliaikaisesti. Sijoituksen päättyttyä toimitaan siis lapsen tai nuoren toiveita ja tarpeita kunnioittaen.

7 Omaohjaajatyö

Omaohjaaja on lapsen tai nuoren lähin aikuinen ja hänellä on näkemys lapsen tai nuoren kokonaisvaltaisesta hoidosta ja hyvinvoinnista. Omaohjaajan tehtävänä on pitää yhteyttä lapsen tai nuoren ammatilliseen verkostoon, kuten muun muassa sosiaalitoimeen, kouluun ja terveydenhuollon viranomaisiin. Omaohjaaja tekee yhdessä lapsen tai nuoren kanssa tulo- ja seuran-

takyselyn, sekä kehityssuunnitelmat lyhyelle ja pitkälle aikavälille. Kehityssuunnitelmat perustuvat huoltosuunnitelmaan, lapsen tai nuoren toiveisiin sekä arjessa tehtyihin havaintoihin kehityksen tarpeesta. Kehityssuunnitelmia päivitetään säännöllisesti.

Lapsi tai nuori tekee haluamallaan tavalla kartan omasta läheisverkostostaan ja käy sen läpi omaohjaajansa kanssa. Tarkoituksena on kartoittaa lapsen tai nuoren lähipiiri ja tukiverkosto sekä saada aikaan luonnollista keskustelua siitä, kenet lapsi tai nuori kokee läheisiksi ja keiden kanssa hän viettää tai haluaisi viettää aikaansa.

Omaohjaaja on tiiviisti yhteydessä lapsen tai nuoren vanhempiin ja pitää heidät ajan tasalla lasta tai nuorta koskevissa asioissa. Aina kun omaohjaaja on yhteydessä lapsen tai nuoren vanhempiin, hän ilmoittaa siitä lapselle tai nuorelle. Vanhempien osallistuminen lapsen tai nuoren kasvatustapahtumiin on oleellista. Vanhempia tuetaan vanhemmuudessa ja heidän kanssaan käydään läpi Armin Varakoti Oy:n yhteiset säännöt ja käytännöt sekä lapsen tai nuoren kotilomien kulku. Yhteydenpidolla varmistetaan myös lapsen tai nuoren oikeuksien toteutuminen kotilomilla. Vanhempien kanssa työskentelyyn on olemassa yleinen käytäntö, jonka mukaan omaohjaajat toimivat. Vanhempiin ollaan yhteydessä säännöllisesti vähintään kerran viikossa, konfliktitilanteissa välittömästi.

Omaohjaaja keskustelee säännöllisesti lapsen tai nuoren kanssa. Omaohjaajan kanssa lapsi tai nuori voi käydä läpi elämässään tapahtuneita asioita. Lapsen tai nuoren päivä omaohjaajan kanssa pidetään kerran kuukaudessa, jolloin he suunnittelevat yhdessä, miten haluaisivat päivän viettää.

Omaohjaaja laatii kuukauden lopussa yhteenvedon kuukauden kuulumisista lapsen tai nuoren sijoittaneelle sosiaalityöntekijälle. Lapsi tai nuori ei valitse itse omaohjaajaansa. Omaohjaaja saa työhönsä tukea työryhmältä. Hän on lapsen tai nuoren luottoaikuinen ja asianajaja. Työryhmän vastuulla on omaohjaajien tukeminen ja auttaminen työssään.

8 Arjen toimintatavat

Ennalta määritellyt, yhdessä sovitut toimintatavat ovat perustana hyvälle kasvatustyölle ja työyhteisön toimivuudelle. Armin Varakoti Oy:ssä arjen toimintatapoja on määritelty kahdeksan.

8.1 Sosiaalisten taitojen harjoittelu

Hyvät sosiaaliset taidot ovat tärkeitä asioita elämässä pärjäämisen kannalta. Armin Varakoti Oy:ssä pidetään arvossa hyviä käytöstapoja ja kohteliaisuutta. Nuorten kanssa käydään läpi

erilaisia eteen tulevia tilanteita ja heille annetaan perusteltuja ohjeita oikeista toimintatavoista, joilla omaa oivaltamista tapahtuu. Työyhteisössä laaditut yhteiset toimintaperiaatteet edellyttävät ohjaajien reagoivan sellaisissa tilanteissa, joissa nuori jää esimerkiksi porukan ulkopuolelle. Tällöin ohjaajan velvollisuus on puuttua asiaan ja käydä tilanne läpi nuoren kanssa. Omien asioiden itsenäistä ja aktiivista hoitamista harjoitellaan käytännössä ja nuorelle muodostuu kuva siitä, miten erilaisissa tilanteissa tulee toimia ja käyttäytyä, jotta ansiensa saa parhaalla mahdollisella tavalla hoidettua.

8.2 Koulutyön tukeminen

Armin Varakoti Oy:ssä lasten ja nuorten tulee kantaa vastuu omasta koulunkäynnistään. Jokainen lapsi tai nuori opettelee heräämään itsenäisesti riittävän ajoissa ja selviytymään aamutoimistaan niin, että ehtii hyvissä ajoin koulutielle. Aamuun kuuluu myös sängyn petaaminen ja aamupalan syönti. Lapsi tai nuori saa tukea ohjaajilta, jos aamut tuottavat vaikeuksia. Lapsen tai nuoren kanssa suunnitellaan yhdessä keinoja, jotka tukevat nuorta niissä tilanteissa, jotka eivät suju. Lapsi tai nuori saa itse suunnitella, miten ja milloin koulutyönsä ja tehtävänsä hoitaa. Jos tehtävät ovat toistuvasti tekemättä, laaditaan lapselle tai nuorelle sellainen aika-taulu, että hän saa tehtävänsä tehtyä. Tällöin ohjaaja seuraa tehtävien tekoa. Kokeita varten laaditaan lukusuunnitelma. Lapselle tai nuorelle pyritään löytämään yksilöllinen, hänelle itselle parhaiten sopiva tapa opiskella. Ohjaajat kuulustelevat kokeisiin.

Koulupoissaoloihin ja myöhästelyihin puututaan välittömästi. Tarvittaessa nuori viedään kouluun. Jos nuori ei kaikesta huolimatta koulussa pysy, on ohjaajan mahdollisuus mennä nuoren mukaan oppitunneille. Koulun kanssa tehdään läheistä yhteistyötä nuoren koulunkäyntiin liittyen. Jos nuorella on ongelmia tulla koulussa toimeen jonkun opettajan kanssa, järjestetään yhteinen palaveri nuoren, opettajan ja Armin Varakoti Oy:n ohjaajan kesken. Sähköinen reissuvihko (Wilma), joka on käytössä Hausjärven kouluissa, antaa ajan tasalla olevaa tietoa heti, samoin muut merkinnät kuten myöhästymiset ja tekemättömät läksyt. Reissuvihon välityksellä tulee tietoa myös onnistumisista ja ahkeruudesta.

Armin Varakoti Oy:n tehtävänä on varmistaa myös se, että nuori saa koulussa oikeudenmukaista kohtelua. Koulua informoidaan nuoren mahdollisista erityistarpeista koulunkäyntiin liittyen. Koulun on hyvä olla selvillä sellaisista nuoren elämään liittyvistä asioista, jotka saattavat vaikuttaa koulunkäyntiin ja jaksamiseen. Näin koulussakin pystytään tukemaan lasta tai nuorta tämän vaikeissa elämäntilanteissa, eikä turhia väärinkäsityksiä pääse syntymään.

Kouluissa tärkeimpiä yhteystyökumppaneita ovat lapsen tai nuoren oman luokanvalvojan lisäksi rehtori, erityisopettaja, koulunkäyntiavustaja, opinto-ohjaaja ja kouluterveydenhoitaja. Rehtorin kanssa otetaan esille sellaiset epäkohdat koulutyössä ja sen järjestelyissä, joihin tulisi Armin Varakoti Oy:n mielestä puuttua.

Armin Varakoti Oy:ssä on kotiopetusmahdollisuus. Lapsi tai nuori voi tarvita harjoittelua ennen kouluvuoden alkua, erityisesti silloin jos koulunkäynnissä on jostain syystä ollut taukoa. Joskus voi elämässä myös olla hetkellisesti sellainen tilanne, että lapsi tai nuori ei kykene menemään kouluun. Kotiopetusmahdollisuutta voidaan räätälöidä yksilöllisen tarpeen mukaan. Kotiopetus on järjestetty Järvelän yksikössä, ja kotikoulussa työskentelee yksi opettaja.

8.3 Arkipäivän taitojen harjoittelu ja asiointi

Lapset ja nuoret harjoittelevat sijoituksen aikana hoitamaan omia asioitaan. He saavat tähän tarvitsemaansa tukea ohjaajilta. On tärkeää, että lapsi tai nuori oppii olemaan aktiivinen omaan elämäänsä liittyvissä asioissa. Lasta tai nuorta kannustetaan ja opastetaan asioimaan sekä erilaisissa tilanteissa kuten kirjastossa, kaupoissa, virastoissa, pankeissa ja posteissa sekä puhelimen välityksellä. Tilanteet käydään tarvittaessa läpi ennen käytäntöä; nuorta neuvotaan miten toimia ja hän toteuttaa sen käytännössä.

8.4 Vastuunkanto

Lapsi tai nuori opettelee Armin Varakoti Oy:ssä tekemään erilaisia kotitöitä. Sen lisäksi, että nuori tai lapsi opettelee kulloinkin kyseessä olevan tehtävän käytännössä, on tarkoituksena oppia kantamaan vastuuta. Jokaisella lapsella tai nuorella on vaihtuva viikkovastuutehtävä. Ohjaajat auttavat ja neuvovat yksilöllisen tarpeen mukaan.

Armin Varakoti Oy:ssä jokainen lapsi tai nuori harjoittelee järkevää rahankäyttöä. Kaikilla on joko viikko-, tai kuukausiraha ja sen tulisi riittää omiin henkilökohtaisiin menoihin. Lapsen ja nuoren tehtävänä on elää varojen mukaan ja oppia ymmärtämään rahan arvo. Säästämistä voi harjoitella tuetusti. Rahankäyttöä lähdetään harjoittelemaan yksilöllisesti, kunkin lapsen tai nuoren tilanteen mukaan.

Eläimet kuuluva Armin Varakoti Oy:n arkeen. Pienryhmäkodissa oleilee säännöllisesti kaverikoiria, joiden kanssa lapset ja nuoret käyvät lenkillä, ja joita voi huoletta halailla. Eläinten kanssa opetellaan vastuullisuutta, mutta ennen kaikkea on tarkoitus tarjota lapselle tai nuorelle elämyksiä, mahdollisuutta irtaantua arjen huolista ja kiireestä sekä rentoutua. Armin Varakoti Oy:ssä voi myös käydä ratsastamassa, ja siihen liittyvää tallitoimintaa tehdä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mukaisesti.

8.5 Yhdessä toimiminen ja harrastukset

Armin Varakoti Oy:ssä järjestetään joka maanantai yhteistä tekemistä, jota suunnitellaan yhteisökokouksessa. Tarkoituksena on löytää yhteistä puuhattavaa. Tekeminen voi olla esimerkiksi keilausta, laskettelua, ratsastamista tai retkeilyä. Myös kesäreissut kuuluvat pienryhmäkodin ohjelmaan.

Yhteisökokous järjestetään kerran viikossa, maanantaisin, jossa käydään läpi yhteisiä asioita ja suunnitellaan tulevaa. Jokainen saa tuoda esille mieltä askarruttavat asiat, pienet ja isot. Yhteisökokouksessa käsitellään mahdolliset muutokset ja niiden herättämiä tunteita. Kokouksen aikana lapset ja nuoret saavat myös antaa palautetta henkilökunnalle. Palautteen voi tuki antaa myös anonymisti kirjallisena. Lisäksi yhteisökokouksissa voidaan jakaa lapsille ja nuorille erilaisia vastuutehtäviä.

Armin Varakoti Oy:n vuoteen kuuluu omia perinteitä. Jouluna tehdään ostosreissu Helsinkiin ja hankitaan jokaiselle omat joululahjat. Vuosittain järjestetään myös pihakutsut läheisille. Yhteisten juhlien valmisteluun osallistuvat kaikki. Perinteet edustavat jatkuvuutta ja luovat arkeen yhteisiä kohokohtia.

Armin Varakoti Oy:ssä suunnitellaan erilaisia projekteja. Niiden kautta on tarkoitus löytää uusia toimintatapoja arkeen. Projektien aiheina ovat olleet esimerkiksi terveelliset elämäntavat, liikunnallisuuden lisääminen, energiansäästö ja arjen merkitys.

Armin Varakoti Oy:ssä lapset ja nuoret saavat halutessaan harrastaa. Harrastusmahdollisuudet ovat hyvät ja monipuoliset. Harrastaminen on nuoren oma juttu ja harrastuksen kautta voi löytää samanhenkisiä kavereita. Armin Varakoti Oy etsii sopivaa harrastusta, jota voi myös jatkaa kotioloissa sijoituksen jälkeen.

8.6 Perhetyö, verkostoyhteistyö ja ostopalvelukumppanit

Perhetyö on tärkeässä osassa Armin Varakoti Oy:n arkea. Lapsen tai nuoren perheisiin pidetään aktiivisesti yhteyttä koko sijoituksen ajan. Yhteistyöhön perheiden kanssa kuuluvat puhelimen välityksellä pidettävän viikoittaisen yhteydenpidon lisäksi kotikäynnit ja perhekeskustelut eri kokoonpanoilla. Tarvittaessa Armin Varakoti Oy:n ohjaaja tekee nuorelle kirjallisen lomasopimuksen tukemaan kotilomien onnistumista. Lomasopimus on myös lapsen tai nuoren etu, koska sitä tulee kaikkien osapuolten noudattaa. Lomasuunnitelman laadintaan osallistuu lapsi tai nuori itse, tämän vanhemmat sekä Armin Varakoti Oy:n ohjaaja. Loman onnistuminen ja yhdessä sovitun noudattaminen tarkistetaan kaikilta osapuolilta.

Armin Varakoti Oy:ltä on mahdollisuus saada parina työskentelevien erityistason perheterapeuttien palveluita. Työparissa on sekä nainen että mies, ja he voivat tulla pitämään terapiaistuntoa tarvittaessa vaikka asiakasperheen kotiin tai yksikköön. On tärkeää hoitaa myös lapsen tai nuoren perhettä. Usein kodin ja perheen sisäiset välit kaipaavat selvittelyä ja kotiutumisen yhteydessä on erityisen tärkeää, että muutosta parempaan suuntaan on tapahtunut myös lapsen tai nuoren kotiolosuhteissa.

Perheiden kanssa työtä tehdessä on tärkeää korostaa yhteneväisen ja johdonmukaisen linjan merkitystä nuoren oppimisen kannalta. Vanhempien mielipide otetaan huomioon lapsen tai nuoren kasvatusta suunniteltaessa ja heitä tuetaan ja opastetaan kotilomien aikana. Armin Varakoti Oy:ssä toteutetaan jaetun vanhemmuuden periaatetta. Yhteistyö perheen kanssa jatkuu myös sijoituksen päätyttyä. Ohjaajan on mahdollista jatkaa nuoren tukihenkilönä ja tukea myös perhettä kotiutumisen onnistumisessa. Tukitoiminta sovitaan yksilöllisen tarpeen mukaiseksi.

Lapsen tai nuoren sijoittanut sosiaalityöntekijä pidetään informoituna nuoren kuulumisista. Akuutit asiat ilmoitetaan puhelimella välittömästi ja kuun loputtua lähetetään sosiaalityöntekijälle nuoren kuukauden kuulumisista yhteenveto, jonka laatii lapsen tai nuoren omaohjaaja.

Psykologi tutkii Armin Varakoti Oy:hyn sijoitettujen lasten ja nuorten kehitystä. Psykologisen tutkimuksen tarkoituksena on tutkia lapsen tai nuoren psyykkistä ja kognitiivista kehitystä laaja-alaisesti. Tutkimuksen perusteella pyritään järjestämään lapselle tai nuorelle hänen tarvitsemiaan tukitoimia kouluun tai erityisopetusta sekä saamaan tietoa tämän vaikeuksista.

8.7 Terveydenhuolto ja hyvinvointi

Armin Varakoti Oy:hyn sijoitetut lapset ja nuoret käyvät lääkärissä omalla hoitavalla lääkärillä ja kiireellisissä tapauksissa kunnissa tai yksityisellä lääkärillä. Erikoissairaanhoito järjestyy usein nuoren omassa kunnassa tai sovittaessa maksusitoumuksella. Terveyskeskuksen palveluiden kautta hoidetaan huumeseulat ja erilaiset laboratoriotestit, kuten sukupuolitauti- ja raskaustestit, sekä mahdollinen ehkäisy. Läheisiä yhteistyökumppaneita ovat nuorten terapiaan liittyvät nuorisopsykiatrian poliklinikoiden työtiimiin kuuluvat työntekijät.

Nuorisopsykiatrian poliklinikka järjestää hoitosuhteessa olevalle nuorelle säännöllisesti hoitoneuvotteluita. Nuoren hoitoneuvotteluissa on aina Armin Varakoti Oy:n ohjaaja mukana. Armin Varakoti Oy:n pääyhteistyökumppani on Mäntsälässä sijaitseva lastenkoti Nummisten Ee-

meli, joka tarjoaa lastenpsykiatrian, psykologin ja perheterapian palveluita. Pienempien lasten (alle 12-vuotiaiden) psyykkisiä ongelmia ja terapian tarvetta järjestetään perheneuvolan kautta. Jos nuoren kotikunta on lähellä yksikköä johon lapsi tai nuori on sijoitettu, on Armin Varakoti Oy yhteydessä nuoren oman kunnan palveluihin.

8.8 Poliisit

Yhteistyö poliisin kanssa on ajankohtaista silloin, kun nuori poistuu luvatta Armin Varakoti Oy:stä. Jos käy ilmi, että nuori on lähtenyt omille teilleen, Armin Varakoti Oy tekee katoamis-ilmoituksen hätäkeskukseen ja vie seuraavana arkipäivänä virka-apupyynnön. Armin Varakoti Oy tarvitsee poliisin apua myös tilanteissa, joissa lapsi tai nuori on kokenut esimerkiksi väkivaltaa, vääryyttä tai laitonta kohtelua.

9 Toiminnan arviointi ja asiakaspalaute

Asiakaspalautteen kerääminen on oleellista toiminnan määrittelyn ja arvioinnin kannalta. Palautetta toiminnasta kerätään sijoittavilta sosiaalityöntekijöiltä, lasten ja nuorten vanhemmilta sekä lapsilta ja nuorilta itseltään säännöllisesti. Armin Varakoti Oy:n henkilökunta arvioi omaa toimintaansa jatkuvasti, esimerkiksi tapahtumien tai mahdollisten palautteiden saannin yhteydessä. Arviointiin osallistuu koko Armin Varakoti Oy:n työryhmä.

Armin Varakoti Oy:ssa toiminnan arvioinnin välineenä käytetään SWOT-analyysia. Se on helpokäyttöinen ja selkeä käyttää sekä toteuttaa. Sen avulla analysoidaan aina kulloinkin työryhmän käsiteltävänä oleva ja arviointia vaativa asia. Tarkoituksena on käsitellä erilaisia yhteistyöhön ja toimintatapoihin liittyviä Armin Varakoti Oy:ssa tehtyjä ratkaisuja sekä loppuun saatetuttuja projekteja ja hoitosuhteita. SWOT-analyysin avulla pohditaan, miten on toimittu, ja miten olisi voinut toimia paremman lopputuloksen aikaansaamiseksi. Toiminnan parantamiseksi analyysin tuloksia käytetään linjausten ja toimintamallien suunnittelussa. Armin Varakoti Oy:n henkilökuntaa kannustetaan rehelliseen itsearviointiin oman henkilökohtaisen toimintansa parantamiseksi. Reflektoinnista on hyvä tehdä tapa, jolla pohtia omia ratkaisujaan ja ohjaustyötään. Vain reflektoinnin kautta on mahdollista kehittyä ohjaajana. Reflektointi ilman SWOT-analyysia kuuluu myös Armin Varakoti Oy:n arkeen. Kollegiaalinen tuki auttaa työntekijää tekemään ratkaisuja sekä pohtimaan ja arvioimaan omaa toimintaansa. Osamisen jakaminen on oleellista. Yhdessä reflektointi tukee ja auttaa työryhmää tekemään mahdollisimman laadukasta työtä.

10 Organisaation tavoitteet ja visiot

Armin Varakoti Oy:n tavoitteena on:

1. Vakavarainen, voittoa tuottava liiketoiminta
2. Ammattitaitoisen ja aikaansaavan sijoituspaikan maine
3. Jälkihuoltopalveluiden kehittäminen
4. Hyvät ja toimivat asiakassuhteet
5. Saumaton ja toimiva verkostoyhteistyö
6. Pystyä positiivisella tavalla saamaan aikaan muutosta lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä elämään
7. Tyytyväinen, pitkäaikainen ja sitoutunut henkilökunta
8. Ammattitaidon pitäminen ajan tasalla ja jatkuva kehittyminen